

Аллоҳга итоаткор мўмин-мусулмон банда оят ва ҳадис кўрсатмаларига биноан ҳаёт тарзини тузади. Ҳамиша ҳақиқий билимни эгаллаш учун ўқиб-ўрганиш пайида бўлади. Ҳаётдан сабоқ чиқариб яшайди. Бошқаларнинг умри унинг учун ибрат, кўзгу вазифасини ўтайди. Бировга боқиб зикр қилса, бировга боқиб шукр қилади. Шу билан умрининг қадрига етади. Шу билан кўнглини музайян қилади.

Шундай саодат миллатдошларимизнинг ҳар бирига насиб қилишини истаймиз. Динимиз тарихи, алломалар ҳаёти, бугунги турмушимизга тегишли ана шундай ибратномаларни журнал саҳифаларида кўпроқ беришга ҳаракат қиламиз. Яна бир милодий йилни якунладик. Хонадонларингизга “Ҳидоят”нинг шу йилги ўн битта сони аллақачон етиб борди. Шу сонларни ўзимиз ҳам бир-бир қайтадан варақлаб, баъзи мақола ва ҳикоялардан такрор мутаассир бўлдик. Ҳикмат ва ибратларни, ҳаётий мулоҳазани қайта-қайта ўқиш, ўқиш кўнгли кўзини очади. Ҳаққа яқинлаштиради. Ҳақиқатни англайди. Шу ниятда журналнинг ўтган сонларидаги кўнглимизга ўтирган баъзи мақолалардан парчалар олиб, яна сизга илиндик. Бу қайдлар сиз муштарийларни бефарқ қолдирмас, деб ўйлаймиз. Шу баҳона, сизда ҳам фикр-мулоҳазалар туғилса, мактуб ёзиб, маълум қилсангиз, нур устига нур бўлур эди.

Тахририят

КўНГИЛ КЎЗИН ОЧАР ҲИКМАТЛАР

Аллоҳга элтувчи тўғри йўл

“...1983-1985 йиллар орасида Ўрта Осиёда роҳиб бўлиб ишладим. Исломи дини ва мусулмонлар билан илк бор ўшанда танишдим. Бора-бора бу динга ички бир мойиллик ҳис эта бошладим. Бир куни черковга, менинг олдимга ўрта ёшлардаги, юзлари нурли бир тожик келди. У ҳақида ўзини билдирмай юрадиган шайх деб эшитган эдим. Қисқа суҳбатдан кейин меҳмоним дабдурустдан: “Сенинг кўзларинг мусулмонларнинг кўзларига ўхшайди, сен албатта мусулмон бўласан!” деб қолди. Насоро черковида унинг роҳиби юзига айтилган ақлга сиғмас бу хитоб... негадир менда ҳеч қандай эътироз уйғотмади, аксинча, юрагимга ўтириб қолди.

...1988-1990 йиллари худосизликка қарши кураш замон саҳнасида тарих варақларига кўчди, аммо черковда маърифатчилик ва иримларга қарши кураш эмас, балки бинолар қурилиши ва даромад келтирадиган маросимларни адо этиш биринчи ўринга чиқди. Бундан бу ёғига энди мен ўзимни “Худонинг жангчиси” деб эмас, балки одамларга ҳар хил маросимларни ўтказиб берадиган расмий дуохон деб ҳис қила бошладим. Натижада 1991 йили черков хизматидан расман чиқдим.

Черков маросимлари ҳам балки бирор илоҳий асосга таянар, деган ниятда қадимги насоро манбаларини — черков тарихини чуқур ўрганишга киришдим. Илоҳиётни ва илк манбаларни синчиклаб ўрганишим менда бутун рум-визанс ибодатларининг ҳақиқийлигига жиддий шубҳа-гумонлар туғдирди. Унга қадимги замонларнинг мажусиёна урф-одатларидан кўплари кириб қолган экан.

Бу ҳолни тўла маънода 1995 йили англаб етдим ва энди черков ибодатларида ҳам қатнашмай қўйдим. Бироқ Исо Масихни одам-худо де-

ган ишонч-имон руҳида семинарияда олган тарбиям ҳали яккахудоликнинг оддий ва ёрқин қоидаларини тушуниб етишимга ҳалақит қилар эди. Исломининг асл таълимотини мен у пайтда билмасдим. Қуръоннинг Крачковский таржимаси эса, Аллоҳ Китобининг маъноларини тушунарлиқ қилиб ташлаган эди.

Ниҳоят, Имон Валерия Порохова амалга оширган Қуръони карим маъно таржималари, Қуръон тафсири ва Исо, алайҳиссалом, ҳақидаги Исломи таълимоти билан танишганимдан кейин менда Исломи қабул қилишим зарурлигига ҳеч қандай шубҳа-гумон қолмади. Қудратли ва меҳрибон Аллоҳ бу қароримни қатъийлаштирди ва хотиним билан бирга яккахудоликка қайтганимизни очиқ изҳор эта бошладик. Яъни, мен ҳар бир инсон унда туғилдиган (аммо кейинчалик тарбия воситасида яҳудий, насоро ёки мажусий этилади) фитратимга қайтган эдим...”

Али Вячеслав ПОЛОСИН
1-сон, 7-8-бетлар

Жаннатдаги қаср бекаси

“Фиръавн Мусо ва Ҳоруннинг динига имон келтирган хотинини чақириб: “Мендан бошқа ҳам Раббинг борми?” деб сўрайди. Осиё, розийаллоҳу анҳо: “Ҳа, у менинг Раббим, сенинг Раббинг ва барча нарсанинг Рабби Аллоҳдир, мен унга ибодат қиламан”, деб дадил жавоб беради.

(Давоми 8-бетда.)

МУНДАРИЖА

<i>Такрорда гап кўп</i>	
Кўнгил кўзин очар ҳикматлар	1
<i>Меҳр-мурувват йили</i>	
Собир МАҲКАМОВ	
Ҳайитлик	5
<i>Мактубларда манзаралар</i>	
ШИРИН	
Келиннинг қарғиши	6
<i>Яхшилик унутилмайди</i>	
Файбулла БАРИМ	
Садақаи жория эгаси	7
<i>Такрорда гап кўп</i>	
Кўнгил кўзин очар ҳикматлар	8
<i>Маърифат</i>	
Ҳақиқат нимадир	10
<i>Имомларимиз билан суҳбатлар</i>	
Абдураззоқ ЮНУС	
Ортга боқсам, хайрли ишларим кўринадими? ..	12
<i>Маърифат</i>	
Ҳақиқат нимадир	18
<i>Илк намоз</i>	
Сузи МАЗҲАР	
Мен кимман?	21
<i>Ҳидоят сари</i>	
Ҳақим САТТОРИЙ	
Истиғфор	22
<i>Шеърят</i>	
Дилга тақво ниҳолин эк.....	24
Зебо РАҲИМОВА	
«Кетсам бир кун...»	24
Гулбаҳор АБДУЛЛОҲ қизи	
Иқро	24
Беҳзод ФАЗЛИДДИН	
Намоз ўқиётган бола	24
Маҳмуд АЛИМОВ	
Намоз	25
<i>Бўлган воқеа</i>	
Рустам ЗОИР	
Онамнинг кўллари	25
<i>Қаҳрамон аёллар</i>	
Ҳазрати Маймуна бинти Ҳорис	26
<i>Ҳидоят сари</i>	
Ҳақим САТТОРИЙ	
Истиғфор	28

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Журналимиз саҳифаларида оят ва ҳадислар берилаётгани учун уни ножоиз жойларга ташламаслигингизни сўраймиз

Мулоҳаза
Маҳмуд МАҲКАМ

4

ОЙНАДАГИ АКС

Ойнага қарадим-у, ўзимда нимадир ўзгарганини сездим. Кулоқ, кўз, бурун, умуман, юз тузилишимдаги барча нарса жой-жойида, лекин нимадир етишмаётгандек эди. Шунда бирдан...

Мактубларда манзаралар
САЙЁРА

6

ХАТОЛАРИМНИ
КЕЧ АНГЛАДИМ

Ўйлаб кўрсам, болаларимга меҳрим кам экан, уларнинг келажагини кўзлашда ноқислигим билинди. Муслмончилик йўл-йўриқларидан умуман хабарсизлигимни айтаман-да. Бу жиҳатдан ҳам Фотимахонимга ҳавасим келди. Кеч бўлса ҳам, фарз амалларни ўрганишга киришдим.

Хабарлар

14

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

*Оврупада Ислom
олий ўқув юртлари*

Швейтсариянинг Базел университетида исломий фанлар бўлими очилди. Бу иш Австрия Ислom академияси ва Ислom университетлари Халқаро уюшмасининг ҳамкорликдаги саъй-ҳаракатлари натижасидир, деб хабар беради IINA агентлиги.

Ибратли ҳикоялар
Аҳмад ТУРСУН

16

Истиржо

Шу пайт оёғимга илашган бир нарса эсимга тушди. Не кўз билан кўрайки, йўқотган сум-качамизнинг банди экан. У қандай тушиб қолди, орадан вақт ўтиб, яна қандай топилди ва, энг ҳайратланарлиси, қай тарзда айнан менинг оёғимга илашди — бу саволлар мени анча шошириб қўйди.

Амри маъруф
Баҳодир НУРМУҲАММАД

20

НЕГА БИЗДА ҚАНОАТ ЙЎҚ?

Расулуллоҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, марҳамат қилганлар: «Дунё ям-яшил ва гўзалдир. Кимки ундан ҳақли равишда ҳалоллик билан олса, барака топади. Ким нафс хоҳиши билан дунёга муккасидан кетса, қиёмат куни дўзахдан бошқа нарсага эришмайди».

Мерос
Фозил ЗОҲИД

30

ЁҒИНЛИК КЕЛСА ХЎБ ЙИЛНИНГ БАҲОРИ

Ибодатда ҳам, одоб-ахлоқда ҳам ёшликдаги кўникманинг аҳамияти катта. Шуни ҳисобга олган ҳолда, Сўфи Оллоёр кичикликдан бўйинсуниб, буюрилган амаларни адо этишга ундайди:

**Кичикликдан ибодатга бўйин қўй,
Қиёматнинг ўйин қилсанг, ўйин қўй!**

Мўъжиза
Ҳорун ЯҲЁ

32

ДУНЁ ҲАЁТИНИНГ ҲАҚИҚАТИ

Инсон дунё ҳаётининг ўткинчи эканини ҳамма вақт эслаб турсин дея камчилик-нуқсонлари, ожизликлари билан яратилгандир.

«HIDOYAT»

Ойлик диний-ижтимоий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон муслмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Абдурашид қори БАҲРОМ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Анвар ТУРСУН
Дурбек РАҲИМЖОНОВ
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Юсуфжон ИСҲОҚ
Эркин МАЛИК
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Муҳаммад Собит САЛОҲИДДИН
Исомиддин ОЛИМ ШАЙХ

Муқовани
Абдулбоқи ИМОМХОН ўғли,
Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли тайёрлашди.
Тартибловчи
Қудратуллоҳ ЖУМА ўғли
Матнни
Юлдуз КОМИЛ қизи
терди.

Манзилимиз: 700069, Тошкент шаҳри,
Шайхонтоҳур тумани Навоий кўчаси, 46-уй;
Тел: 49-18-26, 42-08-07.
Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот
қўмитасида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 00079.

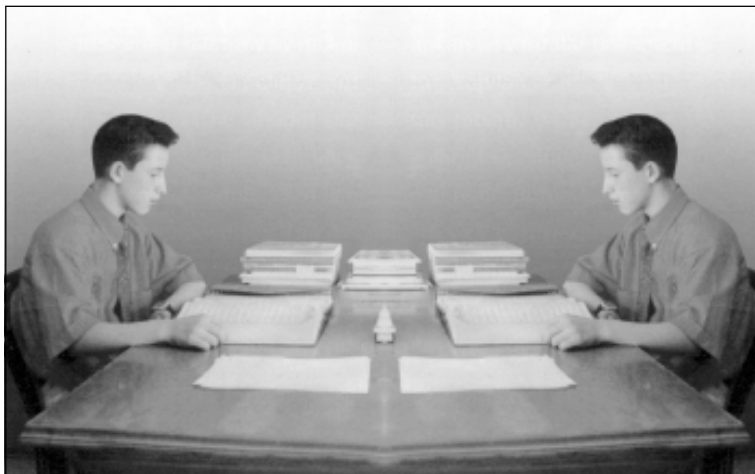
Босишга 2004 йил 10 февралда рухсат берилди.
Босмахонага 2004 йил 16 февралда топширилди.
Қоғоз бичими 84x108^{1/16}. Адади 6500 нусха.
35-сон буюртма. «КОНИ NUR» МЧЖда босилди.
Манзили: Тошкент, Муқимий к., 178-уй.
Интернет почтаи: hidoyat@ars-inform.uz

Баҳоси келишилган нарҳда.
Макет асл нусхаси Pentium-IV
компютерида саҳифаланди.

Қўлёзмалар қайтарилмайди, тақриз қилинмайди.
Мақолалар хат орқали юборилганида исми шарифлар тўлиқ
ёзилиши, манзил аниқ кўрсатилиши шарт.

Ойнага қарадиму, ўзимда нимадир ўзгарганини сездим. Кулоқ, кўз, бурун, умуман юз тузилишимдаги барча нарса жой-жойида, лекин нимадир етишмаётгандек эди. Шунда бирдан... Во ажаб, ойнадаги аксда ўзлимни эслатиб турувчи “мен”им йўқ эди. Ахир у инсониятни бошқа махлуқотдан ажратиб туради-ку. “Мен”им мени тарк этдими ё?..

Инсоннинг ўзлигини англаши, ўзининг мавжудлигини исботлашга уришиларининг мазмуни “мен” деган тушунчани пайдо қилади. Бу тушунчанинг асоси нимадан иборат? Миллат ва шахснинг “мен”и нималарда акс

ОЙНАДАГИ АКС

этади? Дафъатан берилган бундай саволга нафақат оддий киши, балки ўзини зиёли ҳисоблаб юрганлар ҳам аниқ жавоб беролмаслиги мумкин.

Ҳозирги кунда бутун дунё бўйича умумий ахлоқ, умумий маданият (агар маданият дейишга арзиса) учун кураш кетаётгани сир эмас. Глобализатсия ниқобини юзига тортиб (нотаниш ва бегона бу жарён) йўлида учраган барча нарсага ҳар хил кўрқинчли тамгаларни босиб-янчиб келаяпти. Мисли кўрилмаган глобаллашув натижасида бир миллатнинг асрлар давомида тўплаб, асраб-авайлаб келаётган “мен”и сўндирилиб, ўзлigidан маҳрум этилмоқда.

Миллий тарихимизни варақлар эканмиз, халқимиз тақдирида рўй берган ҳар хил хуш-нохуш воқеа-ҳодисаларнинг гувоҳи бўламиз. Айниқса, инсониятнинг бунёдкорлик даври деб номланган XX аср биз учун жуда қимматга тушди. Деярли бир аср давом этган мустабид тузум бориб-бориб ҳамма халқлар бирлашиб кетади, ягона миллат, ягона тил бўлади, деган пуч назария билан турли халқларнинг “мен”ини йўқотишга ҳаракат қилди. Натижада бугунги кунда ўсиб келаётган авлод на тарихини, на ёзувини, на тилини яхши билади!

Бир воқеа ҳеч эсимдан чиқмайди: хорижлик бир меҳмон билан шаҳар айланиш баҳонасида автобусга чиқдик. Ўриндиқлардан бирига бориб ўтирдим. Кейинги бекатда ёши улўроқ аёл чиқди. Дарҳол ўрнимдан туриб, жой бердим. Ёнимдаги хорижлик ҳамроҳим ажабланиб: “Ўтиравермайсанми? Нега жой бердинг?” деб сўраб қолди.

Ўзини ўта маданиятли ҳисобловчи бу “мистер”га бизда буни каттага ҳурмат дейилиши ва яна кўплаб қадриятларимиз ҳақида гапириб бермоқчи бўлдим-у, лекин... Лекин ҳеч нарсани тушунтира олмаслигимни билиб, индамай кўяқолдим. Чунки миллатимизга хос одоб-андиша, ҳурмат-иззат каби хусусиятларни ўзга халқ вакили ҳаммавақт ҳам тўғри тушунавермайди.

Франсуз ёзувчиси Маркиз де Сад “Философия в будурах” китобида шундай ёзган экан: “Биз бутун дунёни эгалламоғимиз учун бундан буён катта урушларда қатнашишимиз, жанглар қилиб дунёнинг узоқ ўлкаларида фаранг аскарининг ҳалок бўлиши, унинг жасади ва этиги ўша ёқларда чириб битиши мутлақо шарт эмас. Агар биз бошқа мамлакатларга, хусусан, Шарққа ахлоқимизни меникидай китоблар ва бошқа йўллар билан тарқата олсак, уни ўша халқларнинг турмуш тарзига айлантира билсак, жумлаи жаҳон оёғимиз остига ўзи юкиниб келади, бутун одамзоднинг қалбига (!) эгалик қилишга муваффақ бўламиз...”*

Дарҳақиқат, кеча телевизорда бир-бирининг қўлини ушлаб турган эркагу аёлнинг қилмишидан уялиб юзини буриб олган бола бугун бемалол оила даврасида бундан ҳам баттароғини томоша қилиб ўтирибди. Ҳатто кўролмайд қолган серияларини онасидан (!) сўраб билиб оляпти ёки мактабда ўртоқлари даврасида ўзича филмдан олган таассуротларини “ўртоқлашяпти”.

*Самандар Атоев. “Мафкуравий таъсир воситаси”, “Тафаккур” журнали 2002 йил 2-сон.

ҲАЙИТЛИК

Қалб дунёси зино, қимор, фаҳш, ичкиликка бўлган севги ва яна, де Сад айтмоқчи, “де садларнинг ахлоқи” билан парваришланган наслдан, ватанингни сев, миллатингни сақла, тупроғингни азиз бил, деб талаб қилишимиз ажабланарли эмасми? Ахир, қўлоёғини боғлаб, балчиққа улоқтирилган боламизга: “Эҳтиёт бўл, ҳамма-ёғингни булгаб юборма”, десак, кулгили бўлмайдами? Маънавият боғини обод қилиб, ҳам ўзимизни, ҳам фарзандларимизни, ҳамда атрофимиздаги кишиларни асл ўзлигимиз билан таништирсаккина, “мен”имизни асраб қола оламиз.

Унутмайлик, бугуннинг болалари эртанинг катталари. Ана шу болалар миллатимизнинг “мен”и, ўзлиги. “Глобаллашув” деб миллатлар устида сон-саноксиз, бир-биридан чигал ўйинлар ўйналаётган бугунги мураккаб жараёнда миллатнинг ойдинлари, мунаввар кишилари ҳушёр турмоқлари лозим.

Ўзимизга бир назар ташлайлик; кийиншимиз, юриш-туришимиз, энг даҳшатлиси ФИКРЛАШимиз “глобаллашиб” кетмаяптими?! Тўғри, кимдир: “Нима қилибди, умумий фикр, умумий маданият — бунинг нимаси ёмон? От ҳеч қачон гўшт ғажигиси, арслон эса пичан чайнагиси келиб қолмайди. Шундай экан, биздаги ахлоқий муносабат ва асрлар давомида шаклланиб келган маданият ўрнини ўзга бир маданият босолмайди”, дейиши мумкин.

Бироқ инсонларнинг ҳайвонлардан фарқи шуки, инсонлар, миллатлар тарбия билан тузалишлари, тарбиясизлик билан бузилишлари мумкин. Бунга тарихдан мисоллар кўп. Қолаверса, Аллоҳ таоло халқларни кейинчалик глобаллашиб (умумийлашиб) кетиши учун ҳар хил қилиб яратмади. Балки Қуръони карим далолатига кўра, бир-бирларини танишлари ва аҳил-иноқ яшашлари учун ҳар хил қилиб қўйди (*Хужурот, 13*). Бинобарин, ўзликни сақлашга интилиш ҳам ҳар кимнинг фитрий ва қонуний ҳаққидир.

Киши ўзининг қиёфасини назорат қилиб туриш учун бир-бир ойнага қарайди. Ойна унинг ташқи ҳолатини бор бўйича кўрсатади. Бироқ ҳамма ҳам ўз аксини бирдек таний олмайди. Таниганда ҳам ташқи қиёфасинигина кўриб, ич қиёфасидаги ўзгаришларни, нуқсонун камчиликларни сезмай қолиши мумкин.

Маҳмуд МАҲКАМ

Ажабтовур замонда яшаяпмиз. Ҳамманинг тирикчилик ташвишида югуриб юрганини кўрасиз. Топганидан ҳамма ҳам рози эмас. Кўпинча, етишмовчиликлардан нолиш оҳангида, ўртадан меҳр-оқибат кўтарилиб кетяпти, деган гапларни эшитамиз. Айниқса, ёзилмаган қонун тусига кириб бораётган бир аҳвол ўйлантириб қўяди: аста-секин ҳамма нарса пул билан ўлчанадиган бўлиб қоляпти. Топар-гутарингиз яхши бўлса, одамлар сизни ҳурмат қилади, бўлмаса, сизни бир чақага олишмайди, деган тушунча шаклланиб бораётганга ўхшайди. Шу боисми, бир том остида яшаётган шаҳарлик қўшнилари бир-бирларини танимайди, таниса ҳам, ҳол-аҳволдан хабар олмайди.

Ҳаёт шу экан-да, деб мен ҳам бу ҳолга кўникиб қолаётган эканман. Лекин яқинда бир хайрли воқеа сабаб бўлиб, фикрим ўзгарди.

Воқеа жуда оддий, лекин унинг ёрқин таассуроти, айтса арзигулик.

Қурбон ҳайитининг иккинчи куни эди. Эшик қўнғироғи жиринглади. Болалар югуриб бориб очишди.

— Ҳайитингиз муборак бўлсин! — дейишдию келганлар зумда қўшнининг эшиги томон йўналишди. Ҳатто улар билан гаплашишга ҳам улгурмадик.

Болалар ичкарига иккита халтача кўтариб киришди. Бирида ширинликлар, иккинчисида икки килолар чиқадиган гўшт.

Рости, бу нарсаларга бизнинг муҳтожлигимиз йўқ эди. Аммо кўнглим кўтарилиб кетди, болаларнинг севинганларини айтмайсизми... Шу воқеа сабаб, қўшнилари ўз-ўзидан йиғилдик. Аввал байрам ҳаёлидан кўтарилганлар ҳам сафимизга қўшилди. Кексалар, беморлар олдига кириб чиқдик. Яхши кунларда маҳаллақўйни йўқлаш кераклигини эсимизга солган саховатпеша маҳалладошимиз... ҳақиқа дуолар қилинди. Аллоҳга шукр. Ҳа, диний-миллий қадриятларимиз қалбимизда яшар экан, инсонга инсоннинг ётлашиши, бегоналашиши мумкин эмас. Пул, бойлик биринчи ўринга кўтарилади, деган ваҳималар бекор, меҳр-оқибат, инсонийлик умримизга зийнат бағишлаб, ҳаётимизни тўғри изга солиб туради.

Собир МАҲКАМОВ,
Сирғали тумани

«МЕҲР-МУҲАББАТ ИСЛОМИЙ ТАРБИЯ НАТИЖАСИ ЭКАН»

Хатоларимни кеч англадим

Агар шу китоб қўлимга тушмаганида ҳамон ўзимни фариштадай бегуноҳ, ҳаммасига бошқаларни айбдор санаб юраверган бўлардим...

Қиз бола палаҳмоннинг тоши, дейдилар. Энди ўн саккизга кирганимда қўшни қишлоққа уза-тиб юборишди. Аммо турмушимиз бўлмади. Икки гўдак билан отамниқига қайтиб келдим.

Боши очиқ аёлнинг ҳаётини ҳавас қилиб бўлмас экан. Адоғи йўқ ташвишлар, ёлғизлик жуда билинди. Беш-олти йил ўтиб, охири оғиз солганлардан бирига рози бўлдим. У киши хотини вафот этиб, икки боласи билан бўйдоқ қолибди. Ота-онам ҳам, гул умрингни хазон қилиб нима қиласан, қолаверса, болаларга ҳам бир ота меҳри, қаттиққўллиги керак, деб насихат қилишди.

Аммо иккинчи турмушимиз биринчисидан ҳам қисқа бўлди.

Аввалига болалар бир-бирлари билан чиқишолмади, болалар-ку гўдак, кўп нарсага тушунишмайди, аммо бу нодонликка биз катталар ҳам қўшилиб кетдик, болаларга чинакам ота-она бўлолмадик. Ўз боламизнинг гапига кириб, бошқамизникини турткиладик. Ўғайлик қилмасликка иродамиз етмади. Майда гап болалади, уруш-жанжал тобора авж олди. Оқибат, яна оилам бузилди. Болаларимни азобга қўйиб нима қилман, у оталик қилмаса, нега мен оналик қилишим керак, бу дунёда адолат йўқ экан-да, деб нохуш ўйларга бориб юардим.

Бироқ Аҳмад Лутфий Қозончининг “Ўғай она” романини ўқиб, катта хато қилганимни тушундим. Бу китобни йиғлаб-йиғлаб ўқидим. Фотимахоним — мана, ҳақиқий оналикка арзийдиган аёл, мана, етимнинг ҳаққини қандай адо этиш керак...

Ҳақиқат, адолат, меҳр-муҳаббат ҳаммаси исломий тарбия натижаси экан. Ана шу тарбияни вақтида ололмаган, ундан беҳабар киши қўли билан ўз иқболини ерга қориб ташлаши мумкин экан.

Агар мен ҳам етимларни ўз боламдай кўриб, бошларини силаганимда, тушунмовчилик натижасидаги хўрлик ва азобларга сабр-қаноат билан чидаганимда турмуш ўртоғим ҳам инсофга келган, хатосини тушунган бўлармиди... Бунинг учун аёлда метин ирода бўлиши керак. Мен эса ҳар гапни кўча-кўйга чиқардим. Ғийбатчи, худбин таниш-билишларнинг ноҳолис гап-сўзига, «маслаҳати»га кўпроқ қулоқ тутдим.

Ўйлаб кўрсам болаларимга ҳам меҳр-шафқатим кам экан, уларнинг келажагини кўзлашда ноқислигим билинди. Мусулмончилик йўл-йўриқларидан умуман хабарсизлигимни айтаман-да. Бу жиҳатдан ҳам Фотимахонимга ҳавасим келди. Кеч бўлса ҳам, фарз амалларни ўрганишга киришдим.

Қаранг-а, Яратган менга бир улуғ имконият — етимларни оқ ювиб, оқ тараб, савоблар олишни инъом этибди-ю, ношуд ва жоҳиллигим боис ундан бебаҳра қолибман. Эҳ, аттанг. Болаларим ота меҳридан мосуво бўлиб улғайишаётгани учун ҳам шу каби қусурларим сабабчи деб биламан.

САЙЁРА,

Тойлоқ тумани

Келиннинг қарғиши

Яқинда танишимга алоқадор бир воқеага гувоҳ бўлдим. Холида аянинг Умиджон исмли ёлғиз ўғли бор эди. Умиджон аясининг норозиликларига қарамай, маҳалладаги кўз остига олиб қўйган бир қизга уйланди. Икки ёш бирмунча вақт бахтли ҳаёт кечиришди. Аммо... Ширин ҳаётлари узоққа чўзилмади.

Гарчи келин ҳамма ҳавас қилгудек бўлса-да, Холида аяга ўғлининг “одобсиз”лиги ёқмади, у барибир бир куни келинидан ўч олишни қасд қилиб қўйган эди. Ниҳоят, ўша кун етиб келгач, нишини санчди. Келинини маҳалла-кўй олдида энг уятли сўзлар билан ҳақорат этиб, шармисор қилиб, уйдан ҳайдади. Келин ҳам бу ҳаёсиз дашномларга чидаёлмай, кетиб қолди. Кетаётиб, фақат: “Худога солдим, ойи, сизни...” дея йиғлади.

Вақт ўтиб, келиннинг қарғиши Холида аяга қимматга тушди. Ўғли Умиджон уйдаги келишмовчиликларга чидаёлмай ичкиликка ружу қўйди. Маст ҳолда машина ҳайдаб, одам уриб кетди. Узоқ муддатга қамалган фарзанд фироқига чидаёлмаган Холида ая касалланиб тўшакка миҳланди. Йиғлайвериб, кўзлари ҳам кўр бўлиб қолди. Ая ҳузурига ким кирса, нуқул: “Худо мени жазолади. Келиннинг қарғиши урди...” дея надомат чекади.

ШИРИН,

Тошкент

Имони бутун инсонни Аллоҳ қўллайди. Мушкулини Ўзи осон қилади.

Нуриддин ҳожи Маъруфхон ўғли Жиззахнинг “Тошкентлик” маҳалласида туғилди. Болалигидаёқ ажиб бир феъли кўзга ташланди. Кучи етса-етмаса бировга ёрдам беришга ошиқарди. Айниқса, отасига... Ёлғиз усталикдан топаётгани рўзғорга етмаётганини эрта англади. Зийрак болада! Ўн икки ёшли ўсмир отасининг гамгин чеҳрасига боқиб кўп ўйга ботарди. Бу оғирчиликдан қандай қутулса бўлади? Ниҳоят, йўлини топгандай бўлди. Харажатларни иложи борича тежаб, қўй, эчки сотиб олишни таклиф қилди. Ахир, салда қўйлари кўпайса, оғирчиликлардан қутулишлари мумкин.

Бу таклиф отага маъқул келди. У Ҳазрати Пайгамбаримизнинг, соллаллоху алайҳи ва саллам: “Қўй боқинлар, қўй баракадир”, деган ҳадиси шарифларини эслади.

Умид қилганларидай, оила бора-бора моддий қийинчиликдан қутулди. Қолаверса, Нуриддиннинг Бухорога бориб, чуқур диний илм олиб қайтишига ҳам имкониятлар туғилди.

Нуриддин улғайган сари кўпга фойдам тегса деб ўйларди. Шунда баракани кўрди. Маблағ йиғиб, маҳалласида масжид қурдирди. Нима тиласа, Аллоҳдан тилади. Не ишга бош қўшса, ихлос билан бош қўшди. Уйланди, фарзандлар кўрди. Қизи бор, ўғли бўлишини ҳам хоҳлаб, Яратгандан ўғил тилади. Ҳаж сафарига отланди. Тўрт йилдан сўнг ҳожи бўлиб қайтди. Муроди ҳосил бўлди. Аллоҳ ўғил ҳам ато этди. Бунинг шукронасига энди Жиззахда мадраса қурдиришга бел боғлади. Бухородан донг таратган уста Фозил Хўжани ўғиллари ва шогирдлари билан олиб келиб, қурилишни бошлашди. Мадраса олти йилда битди. Уста билан шогирдларини ҳам олиб, яна ҳажга йўл олди. Икки йилдан сўнг ҳаждан қўпдан-қўп диний китоблар билан қайтди. Уларни илмга ташналар ихтиёрига топширди.

...Мардикорликка олиш ҳақидаги 1916 йили чиққан Оқпошшонинг фармони тинка-мадори қуриган халқни ғазабга келтирди. Сабр косалари тўлди. Илмли, миллатпарвар, юрт фидойиси Нуриддин ҳожи бу ҳолга бефарқ қараб туролмади, ўзига ўхшаш илғор фикрли, жасур киши-

САДАҚАИ ЖОРИЯ ЭГАСИ

ларга қўшилди. Халқнинг боши бириктирилиб, қўзғолон режаси ишлаб чиқилди. 13 июл куни машҳур Жиззах қўзғолони бошланди. Тўрт кун ўтиб, 17 июл куни тиш-тирноғигача қуролланган Чор ҳукумати аскарлари қуролсиз халқни аёвсиз қириб қўзғолонни бостирди. Жиззах шаҳидларнинг қонига бўялиб, шафқатсизларча ўч олиш бошланди, Аҳолининг катта қисми чўлга бадарга этилиб, қўзғолон раҳнамолари-

дан ўттиз икки киши осига ҳукм қилинди. Ҳукм ижроси 10 сентябрга белгиланди. Етимтоққа ўттиз иккита дор тикилиб, ёшу қари шу ерга ҳайдаб келинди. Уларнинг кўз олдидарига маҳқумларни оса бошлашди. Нуриддин ҳожини ҳам жаллодлар дор тагига судради. Шунда у киши халойиққа қараб: “Биродарлар, бизга қараб ачинманглар. Юзларингни тўсинглар. Ҳаққимизга дуода бўлиб, бизни унутмасангизлар, бас. Ҳали яхши кунлар келади, озод бўласизлар. Имонингиз суёт бўлмасин, Аллоҳ йўлида илм олинглар, Аллоҳга сифиниб, мадад сўранглар. Бизлар Ҳақ тарафидамиз, Ҳақ йўлида, миллат келажаги учун шаҳид кетяпмиз”, деб хитоб қилдию дор остига етмасдан Аллоҳнинг раҳмати билан осонгина жон таслим этди.

Совет даврида Нуриддин ҳожи қурдирган мадраса хароб бир аҳволга келди. Дастлаб чойхонага, сўнгра пахта қуридадиган жойга айлантирилди. 1955 йили эса, тамоман буздирилиб, гишту ёғочи шийпон қурилишига ишлатиб юборилди.

Авлодлар ҳозирда ўша масжид ўрнига келиб, Ҳожи боболари руҳига Қуръон тиловат қилиб туришади. Мадрасани эса, таъмирлаб, эзулик ва илм йўлида хизмат қилдиришни исташади.

Мардлик ва яхшилик унутилмайди. Юрт мустақил, эътиқод эркин бўлган замонда бу йўлдаги фидойилар бот-бот тилга олинади. 1992 йилда Жиззах шаҳридаги кўчалардан бирига Нуриддин ҳожи Маъруфхўжаев номи берилди.

Хуллас, Нуриддин ҳожи тириклигида қилиб кетган яхши амаллар, у қурдирган масжид ва мадраса, мана, неча йилдан бери садақай жория бўлиб руҳига етиб турибди.

Ғайбулла БАРИМ,
Жиззах

КҮНГИЛ КҮЗИН ОЧАР ҲИКМАТЛАР

(Давоми. Бошланиши 1-бетда)

Шунда Фиръавн аскарларига буюриб, хотинининг қўл-оёқларига қозиклар қоқтиради. Қуёш жазирамаси остига қўйиб азоблайди. Устига улкан тошни бостириб қийнайди. Шу билан Аллоҳга бўлган имонидан қайтаришга уринади. Лекин Осиё, розийаллоху анҳо, имонидан асло қайтмайди.

Фиръавн азоблашдан чарчаб, саройга кетганида, Осиёнинг олдида муаккил фаришталар ҳозир бўлишар ва “Раббим Аллоҳдир” дегани учунгина мазлум бўлаётган муслимага офтоб жазирамасидан соя қилиб туришар эди. Осиё, розийаллоху анҳо, азобланар экан, Аллоҳга дуо қилади: **“Парвардигорим, Ўзинг мен учун ҳузурингда — жаннатда бир уй бино қилгин, менга Фиръавн ва унинг қилмишидан нажот бергин ва менга бу кофир қавмдан нажот бергин”**.

Аллоҳ таоло бу дуони ижобат қилди. Осиё, розийаллоху анҳо, осмонга қараб, шу онда самода, жаннатда ўзига бино қилинаётган қасрни кўрди. Қаср дуру гавҳарлардан эди. Бу манзарани кўриб, хотиржам бўлди ва азобларни унутиб, табассум қилди. Бу ҳодиса Фиръавн ва сарой аъёнлари кўз ўнгида содир бўлди. Аъёнларининг ҳайратини кўрган Фиръавн ғазабланди. Сўнгра: “Унинг жиннилигига ажабланасизларми? Мен уни азобляпман, у эса куляпти!” деб қичқириб, хотинини тезроқ ўлдиришга буйруқ берди.

Фиръавн одамлари Осиёнинг, розийаллоху анҳо, устига улкан тошни қулатишганида, унинг покиза руҳи аллақачон жаннат сари олиб чиқиб кетилган эди.

Бобур АҲМАД
таржумаси
4-сон, 18-бет

Мусулмон кишининг вақт олдидаги вазифалари

Вақтни тежашга ёрдам берувчи сабаблар:

1. *Ўзига ўзи ҳисоб бериш.* Бу самарали услуб солиҳлар одати, тақводор зотлар йўлидир. Азиз биродар, ўзингизни ўзингиз ҳисоб-китоб қилинг. Кунни қаерда, нима ишлар билан ўтказдингиз? Шу кунни сизнинг яхшилигингиз ортдими ёки ёмонлигингиз? Шу бир кунингизнинг жавобини бера оласизми?

2. *Нафсни фаолиятга ўргатиш.* Кимки ўзини олий ишларни қилишга ва бекорчи ишлардан узоқлашишга ўргатса, вақтини ғанимат билган бўлади. Чунки фаол инсон бекорчи ишлар билан қаноатланмайди. Кишининг ҳиммати қанча баланд бўлса,

қиладиган амаллари ҳам шунча улуғ бўлади.

3. *Вақтларини муҳофаза қиладиган кишилар билан суҳбатда бўлиш.* Албатта, солиҳ зотлар билан суҳбат қилиш вақтни ғанимат билишга ўргатади. Ўтганлардан бир гап бор: “Агар бир қавмнинг орасида бўлсанг, яхшиларга ёндошгин. Ёмонлардан йироқ юр. Акс ҳолда,

улар билан бирга ҳалок бўласан. Сен кишидан ўзи ҳақида эмас, балки унинг ҳамсуҳбати ҳақида сўрагин. Чунки ҳар ким ўз яқинига эргашади”.

4. *Салафлар ҳаётидан ибратланиш.* Салафлар ҳаётини ўрганиш биз учун айниқса фойдали. Чунки улар вақтнинг қадрини жуда яхши билар эдилар. Улар умрнинг ҳар лаҳзасини ғанимат билиш ва уни Аллоҳга итоатда ўтказишда энг чиройли намунадирлар.

5. *Вақтдан унумли фойдаланишда турлича йўл тутиш.* Инсон бир иш ҳадеб такрорланаверса, зерикиб қолади. Демак, турли амаллар билан оздан шугулланиб туриш вақтдан имкон қадар кўпроқ фойдаланишда ёрдам беради.

6-сон, 8—9-бетлар

Хотиржамлик манбаи

Бир кун мушкул бир муаммо қаршимда кўндаланг бўлди. Ундан халос бўлиш йўлларини қидира бошладим. Туни билан кўзимга уйқу келмади. Эртага бўладиган ишдан ҳаёлим паришон эди. Шу он яна ичимда имон сас берди:

“Сен ўз ишингнинг бошқарувчисимсан? Эртанги кун ташвишларини ҳам елканга ортмоқлаб олибсан, худди сендан бошқа сенинг ишингни бошқарувчи йўқдай. У ҳолда онангнинг қорнидан ер юзига бир парча гўшт ҳолатида тушганинда, онгсиз, шуурсиз, нутқсиз, кичкина ўрмаловчидан ҳам ўзини ҳимоя қила олмайдиган пайтингда ким сенинг ишингни бошқарган! Ундан ҳам олдинроқ — ҳали ҳомила пайтингда сени тарбия қилган, кейинчалик гўдаклик лаҳзаларингда ҳар бир ҳолингга мувофиқ ва муносиб эҳтиёжларингни таъминлаб турган ким эди? Сени шу қадар асраб-авайлаб парваришлаган, кейин ҳам ҳар бир ҳолингга мувофиқ ва муносиб ишингнинг тadbирини кўрган зот — Аллоҳ наҳот энди ҳимоясиз, ўз ҳолингга ташлаб қўйса?! Зеро, ушбу ваҳима ва таҳликаларинг жоҳилликдан бошқа нарса эмас”.

Шу сасни туйганимдан кейин гўё елкамдаги оғир юк қулаб тушгандек бўлди ва хотиржам уйкуга кетдим. Билдимки, хотиржамликнинг тан-ҳо манбаи имондир.

Али ТАНТОВИЙ

7-сон, 17-бет

Яхши уй, холис қалб, зафарли умид

Имоми Аъзам, раҳматуллоҳи алайҳ, ўғиллари Ҳаммодага шундай насиҳат қилганлар:

“Эй бўтам, Аллоҳ сени ҳидоятга бошласин ва сенга доимо Ўзи мадакор бўлсин! Мен сенга панду насиҳат қилмоқчиман. Менинг ўғитларимни хотирангда сақласанг ва қулоғингга қуйиб олсанг, дининг ва дунёинг йўлида сенга, иншааллоҳ, бахту иқбол ёр бўлади.

1. Аллоҳдан қўрқиб, жисмингдаги барча аъзоларни гуноҳу маъсиятдан сақлаган ҳолда Унга бандлик қил! Унинг буйруқларини сўзсиз адо эт.

2. Эҳтиёжинг тушадиган илмни ўрганишдан ўзингни олиб қочма!

3. Дину дунё йўлида асқотадиган кишилар билангина ошналик қил!

4. Нафсингдан ҳаққингни ол. Зарурат бўлганидагина унга инсоф қил!

5. Мусулмонга ҳам, зиммийга ҳам душманлик қила кўрма!

6. Аллоҳ берган ризқингга қаноат қил!

7. Бошқаларга муҳтож бўлмаслигинг учун қўлингдан бор бисотингдан тadbиркорлик билан фойдалан!

8. Одамлар сенга таҳқир назари билан боқишларига сабаб бўладиган ишларни қилма!

9. Эҳтиёжингдан ортиқча нарсаларга беришдан нафсингни тий!

10. Одамлар билан учрашганингда гапни салом беришдан бошла, майин ва мулойим сўзла, яхшиларга ёқимли бўл, ёмонлар билан муросою мадора қил!

11. Аллоҳга кўп зикр айт, Унинг Пайғамбарига, алайҳиссалом, бисёр саловотлар йўлла!

8-сон, 4-бет

Боқий эҳтиёж

Эндигина намоз ўқий бошлаган кезларим эди. Онам шом намози уч ракатлигини таъкидлаган бўлсалар ҳам, болалигим тутиб, тўрт ракат қилиб ўқийверар эдим. (Албатта, бу ишларни онамдан яхшириқча қилардим!) Ҳатто Рамазон ойлари онам билан саҳарлик қилиб оғиз ёпардим-да, пешинда яшириқча овқатланиб олардим. Сўнгра ифторда яна ҳеч нарса бўлмагандай бирга оғиз очардим.

Мир Араб мадрасасида кечган йиллардан ўчмас, нурли хотиралар қолди. Аллоҳнинг йўлида олин-

ган илм, қилинган ибодат сизни барча зарарли нарсалардан, қийинчилигу машаққатлардан асрар экан. Қийин ишларни енгил қилиб қўяркан.

Ўша кезлар мадрасага ўқиш учун кирган талабалар йигирмата эдик. Илм машаққатлари, моддий эҳтиёжлар аксарият талабаларнинг кетиб қолишига сабаб бўлган. Аммо мен... марғилонлик Муҳаммад Амин домла, ўшлик Маҳжурий домла, наманганлик Каромат эшон домлалардан олаётган сабоқларимни ташлаб кета олмас эдим.

Илм, ибодат лаззати нечоғлик дақиқ лаззат эканини ўша кезлар ҳис қила бошлаганман. Шу боис бўлса керак, ўткинчи ҳавасларни боқий эҳтиёжларга алиша олмасдим...

Дўстмуҳаммад НАСРИДДИН ўғли

9-сон, 27-бет

Илму адаб бирлашса...

“...Куёшга қаранг, ҳар куни бир дақиқадан бўлса-да, йўлини узайтириб-қисқартириб адаб сақлайди. Дарахт новдалари адаб билан, ҳаё билан барг ёяди, гул очади, мевасига маза беради, ранг бағишлайди. Қор учқунлари адаб билан ерга тўшаллади, кипригимизга илашса, букмайди. Ёмғир милярд тонналаб ёғса-да, ҳатто чумолини ҳам эзмай, ерни суғоради. Бу борлиқ ана шундай юксак адаб устига қурилган.

Бир азиз зотга адабсизлик қилдилар. Туҳматлар уюштирдилар. Зулм кўчасида шайтонлар базм қурди. Қалбларда васвасани кучайтирди. Шундай синов кунлари у зотнинг ҳузурларига боришиб:

— Кечагина таъзим этиб юрган фалончи бугун ҳар жойда сизни ҳақорат қилмоқда. Ҳолбуки, ўзи илмсиз ва нодон кишидир, — дейишди.

— Аллоҳ ҳеч кимни адаштириб қўймасин, — дея жавоб бердилар хотиржамлик билан. Сўнгра яна қўшиб қўйдилар: — Бу воқеалар бўлмаса, бизга савоб қаёқдан келарди...

Мана олий адаб ва чин муҳаббат, илм ва имон меваси. Аллоҳнинг дўстларини кўрганингда Аллоҳ эсингга тушади, демишлар.

Жоҳиллар юлдузларга тош отишади. Солиҳ инсонлар эса бундай синовларга чиройли сабр этиб, савоб топадилар, адаб сақлайдилар.

Абдулмутталиб ДЎСТҚУЛ,

10-сон, 23-бет

Танлаб олган бу парчаларимиз кўнглингизга бир нур, фикрингизга ойдинлик улашган бўлса, биз ҳам хурсандмиз. Аллоҳ билимингизни зиёда қилсин, қалбларимиздан меҳр-оқибат кўтарилмасин. Ўтган кунларимиздан қолган ёруғ излар боис келажагимизда хайр кўпайсин.

Вафо ФАЙЗУЛЛО

тайёрлади.

Иккинчи мактуб

Биз кўриб турган бу оламга «Коинот китоби» дейилади. Ҳар саҳифаси, ҳар сатри, ҳар бир ҳарфи жуда кўп маъноларга тўла китоб. Инсон у китобдан бир сўз, бир жумла. Аммо ақли, онгли, шуурли жумла. Илм, ирода, қудрат, эшитиш, кўриш каби сифатлар тақилган жумла. Ҳам ўзини, ҳамда бошқа ёзувларни синчиклаб ўқий оладиган жумла. Ёзилган китобни томоша қиладиган, ундаги сирларни кашф этишни истаган гайратли ва мароқли жумла. Ана шу жумла ҳақиқатни топмоқчи бўлса, энг аввал ўзининг «жумла» эканини, «ёзилганини» билиши керак, бошқа ёзувларни ҳам шундай баҳолаши лозим. Ўзи ҳам ичида ёзилган китобнинг сатрлари орасида йўқолиб кетмаслиги даркор! Ундаги илм бир Олимдан, ҳикмат бир Ҳақимдан, қудрат бир Қодирдан келганини англамоғи шарт. Акс ҳолда, инсон дунё ҳаётининг муаммолари ва изтироблари остида эзилиб, қоришиқлик ва ғала-ғовур ичида сарсон-саргардон бўлиб юраверади.

Кўрдингми, Хулё, сен бу тўсиқлардан ўтишга мажбурсан. Иродангни ишга солсанг, бу иш қўлингдан келишига аминман. Атрофга шундай бир назар ташла: ҳар тарафимиздан бутунлай ҳақиқатлар билан ўралганмиз, тўғрими? Уларни кўра олиш учун озгина гайрат сарфлашимиз кифоя...

Бир ўйлаб кўр! Атрофдаги биз кўриб турган борлиқларнинг борликлари бир ҳақиқат. Зотан, бу масалада баҳс ҳам бўлиши мумкин эмас. «Кўёш, ой, тупроқ, инсон борми, йўқми?» дея бир тортишув ҳам йўқ.

Нарсаларнинг борлиги ҳақиқат, энг камида шундай қувватли яна бир ҳақиқат шуки, бу борлиқларнинг ҳеч бири ўзини ўзи бор қилмаган!

ҲАҚИҚАТ НИМАДИР

(Охири. Бошланиши ўтган сонларда)

Айтайлик, қаршимизда муҳташам бир сарой турибди. Унинг борлигини ҳеч ким инкор қила олмайди. Ва ҳеч ким у бинонинг ўзини «меъмор» демайди. Ҳатто уч ёшли бола ҳам уни кўрса, дарров: «Дада, буни ким қурган?» деб сўрайди.

Бу икки ҳақиқатни биргаликда ўйласанг, бутун борлиқлар бор қилингани, уларни кимдир вужудга келтиргани, яратгани намоён бўлади.

Ҳар мавжудотнинг бир шакли борлиги ҳам яна бир ҳақиқат. Бу барча сурат ва шакллар ўша мавжудотларга энг муносиб тарздадир. На бир ортиқчалик, на бир нуқсонлик бор. Қушга қўл, кўйга қанот, илонга оёқ, балиққа панжа тақилмаган.

Сен ушбу хатни ўқиб турган дақиқаларда юз минглаб инсонга она бачадонида суратлари танзим этилаётибди... Бу рақамга оналари бачадонларидаги барча кўзичоқларни, бузоқларни кўш... Шунинг ўзигина эмас! Тухумни ҳам бир бачадон сифатида кўриб, ичларида шаклланаётган жами полапонларни, жўжаларни назарга ол. Улар ҳам, худди рассом қаршисидagi сурат каби, ўзидан беҳабар. Тузилишларида қўлланиладиган барча моддалар, худди қаламдаги бўёқлар сингари, ҳис-туйғусиз. Оналар ичларида кечаётган фаолиятлардан хабарсизликда тухум пўсти билан бир хилдир. Бу тушунчаларни «Она ер» учун ҳам татиқ қил. Унинг «бачадони»да ёрилиб, шаклланаётган беҳисоб уруғ ва данакларни хаёлан томоша қил...

Мана шу сурат-шакл бериш ишидан Сурат-Шакл Берувчига ўта олсанг, ҳақиқатга эришган бўласан. Акс ҳолда, расмни лолу ҳайрон томоша қилгани ҳолда рассомини инкор этишга ошиққан ақлсиз боладан ҳеч фарқинг қолмайди.

Шу тарз фикрлашда давом этамиз: жондиларда кўриш сифати мавжудлиги ҳақиқат. Лекин ҳеч бир жонли бу сифатга ўз иродаси билан эга бўлмагани ҳам шундай ҳақиқатдир. Кўз дўхтирига борган киши билан, дейлик, телевизор устасига борган одам моҳият эътибори билан айна ишни бажаришмоқда: ҳар иккаласи ҳам ўзлари ижод

қилмаган, ўзлари яратмаган бир асбобнинг таъмирини истамоқда.

«Кўриш»га шу жиҳатдан карасак, бутун жонлиларга бу неъматни берган бир Зотнинг борлигини кўраимиз.

«Ҳар бир жон ўлимни тотгувчидир» ояти бошқа бир ҳақиқатнинг ифодаси. Ишониб ёки ишонмаслик бу ҳақиқатни заррача ўзгартирмайди. Ҳа, ўлим инкор этилмас ҳақиқат.

Бошқа бир ояти карима:

«Дарҳақиқат, Биз инсонни (воёга етганидан сўнг шариат таклифлари билан) имтиҳон қилгувчи бўлган ҳолимизда (оталик ва оналик сувларидан) аралаш бўлган нутфадан яратдик. Бас, уни (Бизнинг оятларимизни тинглаши ва оламдаги Бизнинг борлигимизга далолат қилиб турган аломатларни кўриши учун) эшитгувчи, кўргувчи қилиб кўйдик» (Инсон, 2, мазмуни).

Инсоннинг нутфадан яратилгани қандай бир ҳақиқат бўлса, дунёда имтиҳон қилинаётгани ҳам шундай бир ҳақиқат. Умр бўйи имтиҳон қилинамиз: кўришимизни, эшитишимизни ва бизга омонат қилиб берилган бошқа барча сармомизни ўз ўрнида қўллаяпмизми-йўқми...

Ўлим келиши билан имтиҳон варақаси қўлимиздан олинади. Энди битта сўзни ҳам ёзишга рухсат берилмайди. Бу ҳодиса билан бизга гўё шундай дейилмоқда:

«Кўзингиз қанча ҳалол ва ҳаромга назар солган бўлса бўлди, энди бу ёғига унинг нури тугади. Кўриш «сиёҳи» кўз «сиёҳдон»идан бўшатилди... Қалбингиз билан нимага ишонган бўлсангиз, ишондингиз, энди танлаш имконидан маҳрум қилинган ҳолатдасиз...»

Эътибор берган бўлсанг, аввалги ояти каримада жумла «ҳар бир жон ўлгувчидир» деб эмас, «Ҳар бир жон ўлимни тотгувчидир» деб келган. Олдимизда ҳали кўпгина дастурхонлар борлигига ҳам ишора қилинаётгандай гўё.

Она бачадонида, тўққиз ой озиқланиб, катга бўлди. Сўнгра тугилиш ҳодисасини тотдик. Фалон йил дунёда умр суриб, ҳаётни тотдик. Энди навбат ўлимни тотишга. Ундан кейин яна бошқа нарсаларни тотамиз:

олдимизда қабр ҳаёти бор, кетидан «ҳисоб-китоб» ва «охират» келади.

Имтиҳон тугаши билан ҳамма нарса тугамайди. Аксинча, кўп нарса имтиҳон тугаши билан бошланади. Мукофот ёки йўқотиш, севинч ёхуд надомат, фаровонлик ёки изтироб ҳаммаси имтиҳондан кейиндир.

Инсоннинг нутфадан яратилганини баён этган бошқа оятда инсоннинг нонқўрлиги ифода этилган: «**Инсонни нутфадан яратди... Бир қаранг, у нотиқ** (сўзловчи, гапирадиган) **душманга айланиб қолибди**».

Бу оят инсоннинг қалб ва виждонига гўё шундай хитоб қилмоқда:

«Сен нутфадан миллиардлаб уруғ ичидан бир лутф ва эҳсон ила танландинг. Инсон бўлишга номзод қилиндинг. Бошқа биродарларинг тупроғини топа олмай чириб кетган данаклар мисоли бачадондан ташқарига чиқариб ташландилар. Улар кетди, сен қолдинг. Ўша қуни на лабларинг, на тилинг, на миянг бор эди. Буларни сенга У берди. Қувватни, иродани, ўйлашни сенга У инъом этди. Энди эса, Унинг бу эҳсонларини Унга исён қилишда қўлламоқдасан!»

Унга бу фурсат нима учун берилди? Ақлга шундай бир савол келиши мумкин: нега одам исён қилган ондаёқ ғазабга йўлиқмаяпти?»

Юқорида келтирилганимиз оятда бу саволнинг жавоби борм: «Биз уни имтиҳон қилмоқдамиз». Имтиҳон муддати тугамасидан туриб ҳеч кимга жазо берилмайди. Бу муддат эса, ўлим билан тугайди. Барча саволларга янглиш жавоб берган бир номзод буни англаган заҳотиёқ ҳақ-рост тавба қилиш билан ҳамма хатосини ўчира олади. Гап тўғри жавобни беришга улгура олишида...

Ҳақиқатни англашда сенга муваффақиятлар тилайман...»

Бу гал Хулёнинг жавоби янада тезроқ келди:

«Хурматли устоз! Мактубларингиз билан мени хиёлатда қолдирдингиз. Қандай ташаккур билдиришни ҳам билмайман. Энди қарахликдан чиқаётган бемордай кўряпман ўзимни. Ёзганларингизнинг ҳар бир сўзига аҳамият бериб, такрор-такрор ўқияпман. Дугоналаримга ҳам ўқиб бердим. Бир дугонам: «Ўлимдан сўнгра ҳаёт бўлишини нақадар орзу қилардим? Аммо билмайман, бу қандай бўларкин. Ҳеч ақлимга сиғдирилмаяпман», деди.

Тунов куни поччамга байрам табрикномаси келди. Устада бир ҳикматли сўз ёзилган эди. Мени кўп ўйга толдирди. Унда айнан: «Бу кечанинг кетидан кундуз, бу қишнинг кетидан баҳор келиши ақлга қанчалик тўғри келса, қанчалик зарур ва қатъий бўлса, ўлим кечасидан сўнг қиёмат тонги отиши, қабр қишидан кейин охират баҳори келиши ҳам шу қадар қатъийдир», дейилибди.

Эртасига бу ҳикматли сўзни ўша дугонамга ўқиб бердим. Қанчалик севинганини билсангиз эди!

Ортиқча вақтингизни олмайман. Мактубингизнинг давомини кутиб, эҳтиром ила

Хулё.

Унинг бу самимий ифодалари мени янада ғайратга келтирди. Ўша пайтда «ҳақиқатнинг таърифи ва таҳлили» билан алоқадор мактубимни ёзишга ҳозирлик кўраётган эдим.

Учинчи мактуб

«Ҳақиқатни излаган Хулё!

Бу мактубимда сенга «ҳақиқатнинг нима экани» мавзуида бир нарсалар ёзишга ҳаракат қиламан. Охират мавзуини эса, кейинга қолдирмоқчиман. Сен ҳам таъкидлаб ўтганингдек, оғзини очган ҳар кимса ҳақиқатни айтаётганини даво қилади. Атрофларимиз ҳам ҳақиқат дея айтилган бир-бирига зид фикрлар билан тўла. Бу зиддиятларнинг ўртадан кўтарилишини сенчалик мен ҳам истаيمان. Лекин шуни ҳам жуда яхши биламанки, ҳақиқат энг гўзал равишда англа-тилган даврларда ҳам бир тоифа инсонлар бунга қарши чиққандир.

Ҳақиқатни икки томондан тадқиқ қилиш фойдали бўлади, менимча. Бири «физик», иккинчиси «метафизик» томондан. Соддароқ айтадиган бўлсак, бири «моддий», наригиси «маънавий»...

Баҳс-мунозараларнинг кўпи иккинчиси ҳақида бўлишини биламан. Бироқ метафизикага физикадан бориш ишончли йўлдир. Ҳақиқатнинг таърифига ўтишдан олдин бир хусусни таъкидламоқчиман.

«Рост» ва «ҳақиқат» сўзлари кўпинча айни маънода қўлланилади. Ҳолбуки, биз «ҳақиқат» деб баҳс юртаётган нарса аслида «ҳақ» дейилса тўғри бўлади. Негалигини ҳозир таҳ-

лил қилиб ўтирмайман. Айтмоқчи бўлганим шуки, луғатда «ҳақ»га «рост», «тўғри» каби маънолар берилади ва «ҳақ»нинг зидди «ботил» экани таъкидланади. «Ботил» дегани янглиш ишонч, хато тушунча, тўғри бўлмаган фикр деганидир.

Энди «ҳақ»қа тааллуқли баъзи таърифларга ўтаман:

«Ҳақ ҳукмнинг воқеъликка (мавжудлик ва бор бўлишга) мувофиқлиги (мослиги)дир. Зидди ботилдир».

«Ҳақ деб инкори мумкин бўлмаган барқарорликка (ўзгармас, собитга) айтилади».

«Мавжуд бўлганга ҳақ дейилади, маъдум (йўқ бўлган) эса, ботилдир».

Бу таърифларнинг умумий нуқтаси: ҳақнинг шахсларга кўра ўзгармаслиги, аксинча, маълум бир асосга таянганидир. Таърифларда «воқеълик» ва «барқарорлик»дан сўз юритилапти. Берилган ҳукм воқеъликка мувофиқ келсагина, «ҳақ»ни (ҳақиқатни) ифода этади.

Мавзуни яна бир оз ойдинлатиш учун сенга бир савол берай: «Қуёш Ердан неча марта катта?»

Бу саволга «бир милён уч юз минг марта» дея жавоб берсанг, ҳақиқатни айтган бўласан. Сенинг бу сўзингни «ҳақиқат» қилиб турган нарса нима, биласанми?

Воқеъликда, яъни, шу коинотда Қуёшнинг Ердан ўшанча катта бўлганидир. Яъни, сенинг бу ҳукминг бир воқеъликнинг ифодаси бўлди.

Бу ҳақиқат ўзгармас ва қатъий бўлишига қарамай, агар бутун инсон жам бўлиб бошқа битта рақамни яқдиллик билан айтсалар, яъни, масалан, «Қуёш Ердан минг марта катта», десалар, ҳақиқатни ўзгартира оладиларми?!

Ёдингдами, китоб дўкониде сенга бир сурат кўрсатган эдим. Ана ўша сурат бир ҳақиқатнинг ифодаси эди. У манзаралар ер юзиде мавжуд эди... Аммо ҳаёлий, чизилган суратлар бундай эмас, уларга бу ер кураасидан жой топа олмаган эдик...

Кўрдингми, қуёш ҳақида айтилган янглиш рақамлар ҳам ўша расмларга ўхшайди... Демак, фан соҳасида ҳар кимсанинг ўзича бир «ҳақ қараш», «ҳақ назари», «ҳақиқат тушунчаси» бўлиши мумкин эмас экан. Айтилган сўз «коинот китоби» билан солиштириб кўрилади. Унга мувофиқ келса, ҳақиқат бўлади.

(Давоми 18-бетда)

ОРТГА БОҚСАМ, ХАЙРЛИ ИШЛАРИМ КЎРИНАДИМИ?

Ҳожи Абдураззоқ Миржалил ўғли Юнус Тошкент шаҳрида таваллуд топган. 1969 йили Тошкент Давлат (ҳозирги Ўзбекистон Миллий) университети филология факултетини битирган. 1970-75 йилларда Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасининг “Совет Шарқи мусулмонлари” журналида адабий муҳаррир, 1975-94 йиллари халқаро алоқалар бўлимида референт, масбул котиб вазифаларида ишлади. 1985-89 йиллари Имом ал-Бухорий номидаги Тошкент Исломи олий маъҳадида таҳсил олди. 1994-1997 йиллари “Исломи нури” газетасининг бош муҳаррири бўлиб хизмат қилди. 1997 йилдан буюн Ўзбекистон Мусулмонлари идораси раисининг ўринбосари вазифасида фаолият кўрсатмоқда. “Фарзанд тарбияси, ахлоқ ва оила муносабатлари” китобини тасниф этган, “Мўминлик кўзгуси” рисоласи, турли мавзудаги икки юздан ортиқ мақолалари эълон қилинган.

— *Жалолиддин Румий ҳазратларидан бир ибратли ҳикояни кўп такрорлашади. Мазмунини тахминан шундай:*

Шамолга дедилар:

“Эй сабо, бунчалар муаттарсан! Бир эсдингу баҳри дилимиз очилди, кўнгилларимизни яйратдинг...”

Шунда у жавоб берди:

“Чамандаги гулнинг соясида бир зум тин олган, роз айтишган эдим. Бу фазилат, бу муаттарлик ўша ажиб гулдандир...”

Чиндан ҳам инсон неки фазилати бўлса, барчасини азиз устозлар, уларнинг самимий ўғитлари, танбехлари туфайли ҳосил этади.

— Алҳамдулиллаҳ, мен ҳам диний идорада ажойиб устозлар: Зиёуддинхон ибн Эшон Бобоҳон ҳазратлари билан ўн икки йил, Исмоил Махдум

Сотти Охунд ўғли билан етти йил, Юсуфхон Шокир ва Абдуғани Абдуллаев билан оз эмас, кўп эмас, ўттиз йилдан ортиқ бирга ишлаш бахтига муяссар бўлдим. Шунингдек, Асrorқул Мавлонқул, Салоҳиддин Муҳиддин, Отақул Мавлонқул каби пок қалбли инсонлар суҳбатидан баҳра олдим. Уларнинг насиҳатлари ҳамон қулоғим остида жаранглаб тургандек бўлаверади. Бу ўғитларни такрорлаш доимо фойдали бўлиши аниқ.

Зиёуддинхон ибн Эшон Бобоҳон ҳазратлари:

“Мулла Абдураззоқ, ҳар қандай ҳолатда ҳам ҳақиқатни айтишдан, уни ҳимоя этишдан тўхтаманг”; “Бировга бир ваъда беришдан олдин албатта бунинг оқибатини ўйлаб кўринг, имкониятингизни ҳисобга

олинг. Ваъда бердингизми, уни албатта ўз вақтида бажаринг”.

Устоз Исмоил Махдум Сотти Охунд ўғли:

“Одамлар билан муомалада ҳамиша ҳушёр бўлинг. Ҳеч кимнинг дилини ранжита кўрманг. Дардингизни бировга айтманг. Бошқалар дардини айтсалар, сабр билан охиригача эшитинг”; “Катталарнинг иши афв этиш бўлса, кичикларнинг иши узр сўрашдир”; “Биз кишиларни доимо яхшиликка даъват этувчи ва ёмонликдан қайтарувчилардан бўлишимиз лозим”.

Шайх Юсуфхон Шокир:

“Бир одам бир хабарни олиб келса, шошилиб дарров хулоса чиқара кўрманг. Аввало, хабар келтирганнинг шахсиятини ўйланг, оила, маҳалла-қўй, ишхонасида унинг сўзи эътиборлими-йўқми, шуни мулоҳаза қилинг”; “Мабодо шамол масжиддан битта сомонни учириб ҳовлингизга келтириб туширса, албатта ёнига бир қопини кўшиб, ўз жойига олиб бормоғингиз даркор”.

Устоз Абдуғани Абдуллаев:

“Ҳеч қачон бекор ўтириб, вақтингизни зое кетказманг. Китоб ўқинг. Билганларингизни такрорланг, ҳеч бўлмаса радио эшитинг”; “Раҳбарингиз ким

бўлишидан қатъи назар, унга итоат қилинг. У сизга ишониб топширган вазифани ўз вақтида адо этинг”.

Шунингдек, Нодирхон домла, Сирожиддин Лазгин домла, Шоикром қори ва бошқа устозлардан ҳам бебаҳо ибратлар олиб улғайдик. Барчаларини Аллоҳ раҳматига олган бўлсин.

— **Ўтган Рамазон ойи арафасида Ўзбекистон Мусулмонлари идорасининг 60 йиллик тўйи нишонланди. Тўй баҳона, идора тизимида узоқ йиллар самарали меҳнат қилган устозлар бир даврага йиғилиб, ўтган йилларни хотирлашди. Вафот этган устозлар руҳини Куръон тиловатлари билан шод этишди. Назаримда, тўй тадбирларига унчалик расмий эмас, айтиш мумкинки, маърифий тус берилгани яхши бўлди.**

— Идоранинг 60 йиллигини нишонлаш тўғрисида бир қарорга келинганидан сўнг, барча мадрасаларнинг талабалари орасида ўзига хос бир танлов ўтказилди. Улар диний идорамиз тарихига оид турли мавзуларда мустақил ишлар, рефератлар ёзишди. Фолиб чиққан талабалар ва мударрисларни Тошкентга, асосий тадбиримизга таклиф этдик. Хуллас, тўй баҳона, Тошкент Ислом институти ва ўнта Ислом ўрта-маҳсус билим юрти талабалари кўшимча тарзда идора тарихига, устозларнинг ибратли ҳаётига тегишли муҳим маълумотларни ўзлаштириб олишди.

— **Домла, шу ўринда бугунги кун талабаларининг фазилат ва камчиликлари, интилишлари ҳақида фикрларингизни билдириб ўтсангиз.**

— Яхши айтдингиз. Бугунги талабаларга, очиғи, жуда ҳавасим келади. Негаки, уларнинг илм олишлари учун бугун жуда

кенг имкониятлар яратилган. Ўтган даврлардаги каби чеклашлар йўқ. Дарсликлар, қўлланмалар чоп этиляпти. Назаримда, бугунги ёшларда тиришқоқлик етишмаётганга ўхшайди, вақтни ғанимат билишда, китоб, компютер кутубхоналар ва бошқа воситалардан фойдаланишда сусткашлик сезилади.

Ўзингизга маълум, шунчаки тирикчилик ўтказиш эмас, аввало динимизга, эл-юртимизга холис хизмат қилиш учун илм олиш зарур. Устозларимиздан Абутуроб домланинг ушбу сўзлари доимо ёдимда туради: “Аллоҳ таоло берган улуғ неъматдан унумли фойдаланиб, ҳаётда яхши из қолдириш лозим. Гоҳ-гоҳида: “Эл-юртга нафим тегяптими? Бу оқар дарёдек ўтаётган ҳаётда ўз ўрнимни топа олдимми? Одамларнинг қувончу ташвишларига шерик бўлиб, оғирини енгил қила олдимми? Умрим поёнида ортга боқсам, қалбимга таскин берувчи бирон-бир хайрли ишим кўринадими? Ўтган умримга ачинмайманми?” деб ҳаёлан кечмиш йилларга назар ташлаб туришингиз керак”, дер эдилар у киши. Назаримда, бу чорлов барчамизга қаратилгандир.

Айниқса, 2004 — Меҳр ва мурувват йилида савобли ишларни янада кўпайтириш биз учун айни муддаодир.

— **Домла, мана салкам ўттиз беш йилдан буён диний идорада хизмат қилмоқдасиз. Шундан кўп қисми совет даврига тўғри келади. Айтмоқчи-манки, шу йиллар давомида динимизга муносабат бир хилда кечгани йўқ. Турли одамларга, турли вазиятларга дуч келинши табиий эди бу йилларда.**

— Чиндан ҳам ҳар хил замонлар кечди. Имон-этиқодда собитқадам инсонларга ҳамроҳ бўлиб,

алҳамдулиллаҳ, анча тажриба ортирдик. Муҳаммад Пайғамбаримизнинг, алайҳиссалом, суннати санияларига мувофиқ доимо тўғрисиўз ва хушмуомала бўла олсак, иншааллоҳ, мушкулотларнинг ечими осонлашаверади.

Бугун мусулмонларга яратилган шароитлар учун Аллоҳга ҳар қанча шукроналар айтсак, оз.

Собиқ иттифоқ даврида республикада жами саксонтадан зиёд жомеъ масжид бўлса, ҳозир уларнинг сони икки мингга етди. Яна, у даврда имом-хатибларимизнинг давлат матбуотида чиқишлари жуда қийин, деярли йўл йўқ эди. Ҳозир эса, маҳсус нашрларимиздан ташқари қанчадан-қанча китоблар чоп этиляпти, диний-маърифий телекўрсатув ва радиоэшиттиришлар мунтазам эфирга узатилмоқда.

— **Суҳбат ниҳоясида анъанавий тилагимиз: журналимиз ва журналхонларимиз ҳақида дуо қилсангиз.**

— “Ҳидоят” журналининг ўз мухлислари, фидойи жонкуярлари бор. Бу ижодий жамоанинг ютуғидир, албатта. Таклиф сифатида айтмоқчи бўлганларим шуки, журнал саҳифаларида вилоятларимиздаги бугунги ҳаёт оқими, боболаримиз мероси, мадрасалардаги таълим жараёни янада кенг қамровда ёритилса, яхши бўлар эди. Шунингдек, идоранинг хорижлик мусулмонлар билан алоқалари ҳақида қисқа хабарларни тез-тез бериб бориш лозим деб ўйлайман.

Яратган Парвардигордан юртимизга тинчлик, фаровонлик ва “Ҳидоят” журналининг барча муштарийларига дунёю охираат саодатини тилаб қоламан.

Абдул ЖАЛИЛ
суҳбатлашди.

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Янги Зеландия мусулмонлари

ИНА агентлигининг хабар беришича, Янги Зеландияда айти кунларда Ислонга қизиқиш, бу динни қабул қилиш ҳар қачонгидан кучайиб бораётир. Авваллари кўчиб келувчилар ҳисобигагина мусулмонлар сони ортган бўлса, эндиликда маҳаллий халқлардан ҳам мусулмонлар кўпайяпти.

Ҳозир Янги Зеландияда мусулмонлар ўттиз минг кишини ташкил қилади. Улар мамлакатнинг турли бурчакларида яшаб, турли соҳаларида хизмат қилишади. Еттига Ислон ташкилоти фаолият кўрсатмоқда. Бу диний идоралар асосан масжидлар қуриш, мадраса ва мактаблар ташкил қилиш сингари ишлар билан шуғулланади.

Янги Зеландия заминига илк мусулмонлар мамлакат Буюк Британия империясининг мустамлакаси бўлган замонларда келишган. Муҳими, бугун мусулмонларга қараш ўзгарган. Уларнинг эркинликларини чеклаш, камситиш ҳоллари кузатилмайди. Мамлакат парламентига мусулмон жамоаларидан ҳам вакиллар сайланади.

Islam. ru

Оврупада Ислон олий ўқув юртлари

Швейтсариянинг Базел университетига исломий фанлар бўлими очилди. Бу иш Австрия Ислон академияси ва Ислон университетлари халқаро уюшмасининг ҳамкорликдаги саъй-ҳаракатлари натижасидир, деб хабар беради ИНА агентлиги.

Янги факултет очилиши муносабати билан Ислон университетлари халқаро уюшмаси президенти Жаъфар Абдусалом Австрия Ислон академиясининг директори билан учрашди.

Учрашувда Оврупа мусулмонлари ҳаётидаги муаммолар, Оврупа ва мусулмон маданияти ўртасида алоқа воситаларини ўрнатиш борасидаги мураккабликлар муҳокама этилди. Томонлар 2004 йилнинг иккинчи ярмида Оврупада мусулмонлар муаммолари мавзуида халқаро анжуман ўтказишга келишиб олишди.

Шунингдек, Базел университети исломий фанлар бўлими қошида академик кутубхона очиш кўзда тутилмоқда. Бу ишда Ислон университетлари халқаро уюшмаси, Ал-Азҳар дорулфунуни ва Бутунолам Ислон лигаси кучларини жалб этиш режаланди. Бундай кутубхонанинг ташкил этилиши Ислон Олий ўқув юрти Австрия қонунчилигига мувофиқ тарзда тўлақонли университетга айлантириш имкониятини беради.

ИНА

Имомлар ўқишмоқда

Қароргоҳи Куала Лумпур шаҳрида жойлашган жануби-шарқий Осиё ва Тинч уммони мамлакатлари мусулмонларининг минтақавий кенгаши Кампучиядан келган имомлар ҳамда воизлар учун махсус курслар ташкил этди. Вьетнам, Хитой ва Тинч уммони ҳавзасидаги бошқа мамлакатлардан келган имомлар учун ҳам шундай курслар очилган эди.

Хитой ва Вьетнамда ҳозиргача мамлакатни коммунистлар бошқаряпти, Кампучияда эса мусулмонларга нисбатан ҳамийша ҳам яхши муносабатда бўлинмаётир.

Шунинг учун мазкур ўлкаларда исломий таълим ўта долзарб масала ҳисобланади.

Қозонда журналистлар тўйи

Татаристон пойтахти Қозон шаҳридаги “Имон” мусулмон маданияти марказида “Вера” (“Имон”) газити ва “Иман нуры” журнали нашр этила бошлаганига ўн йил тўлиши муносабати билан байрам кечаси ўтказилди. “Вера” ва “Иман нуры” Русия Федератсиясидаги энг аввал ташкил этилган, энг нуфузли исломий нашрлардан ҳисобланади.

Абдулла Тўқай кўчасида жойлашган исломий ошхонада ўтган журналистлар тўйида Татаристон муфтийининг биринчи ўринбосари Валиуллоҳ Ёқубов қатнашди. У табрик нутқида мазкур нашрлар Русияда исломий уйғонишга улкан ҳисса қўшганини таъкидлаб ўтди.

ИНА

ИКТнинг Оврупа бўлими

Оврупада Ислом ташкилотлари фаолиятини тартибга солиш, минтақада мусулмонлар муаммоларини ҳал этиш мақсадида Ислом Конференсаси Ташкилотининг (ИКТ) Оврупа бўлими тузилди. Бугунги бирлашган Оврупада ваколатли бир тузилмага эга бўлиш эҳтиёжи ҳам шуни тақозо этади. Таъсис мажлисида Оврупанинг турли мамлакатларидан вакиллар иштирок этишди. ИНА хабарига кўра, Оврупа Парламенти ва Оврупа Иттифоқи бу ташкилотни бутун Оврупа мусулмонларининг вакили сифатида тан олди.

Оврупа ташкилоти дастлабки босқичда мусулмонларни ҳимоя қилишга, турли камситишларга қарши курашишга қаратилган бир неча лойиҳаларни амалга оширишни режалаб қўйди. Ташкилот, шунингдек, динлараро мулоқотларда иштирок этиш, воизлар ва имом-хатиблар тайёрлаш, исломий фанлардан таълим бериш каби ишларни ҳам бошлаб юбормоқчи. Аммо бўлимнинг бош вазифаси Ислом динимизни ҳар хил ғоявий-мафкуравий ҳужумлардан ҳимоя қилиш бўлади.

ИНА

“Ихлос” таълим беряпти

Масков шаҳрида шахснинг маънавий камолатиغا кўмаклашувчи “Ихлос” хайрия жамғармаси ташкил этган Ислом асослари бўйича машғулотлар бошланди. Дарслар эркаклар ва аёллар учун тайёргарлик даражаларига қараб алоҳида-алоҳида ўтказилапти. Машғулотларда қатнашаётганлар аввалига Куръон ўқишни, сўнгра Ислом фикҳи асосларини ўрганишди. Ўқишни давом

этиришни хоҳловчилар эса Пайғамбаримизнинг, алайҳиссалом, сийратлари, Ислом тарихи ва арконлари билан чуқурроқ танишадилар. “Ихлос” жамғармаси беш йилдан буён масковликларга Ислом асосларини бепул ўқитиб келяпти.

Islam. ru

Швед мусулмонлари ҳаж қилишди

Бу йил Шветсия мусулмонларидан икки мингдан зиёд киши ҳаж амалини адо этди.

Шветсия Ислом кенгашининг раҳбари Ҳасан Мусонинг айтишича, бир неча ихтисослашган сайёҳлик идоралари ва ноғижорий марказлар ҳожиларнинг Маккага бориб келишларини намунали ташкил этишди. Ҳаж арконларини яхши билувчи кишилардан алоҳида йўлбошчилар тайинланди. Мусулмонларга ҳажга кетиш олдида швед, инглиз ва араб тилларида нашр этилган ҳаж амалларни бажариш қўлланмалари тарқатилди. Чунки бу йилги ҳожилар орасида Ислом динини эндигина қабул қилган шведлар ҳам анча эди.

Islam Online. net

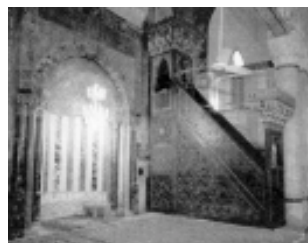
Девоннинг янги наشري

Татаристоннинг “Тарих” нашриёти “Мактаб кутубхонаси” силсиласида навбатдаги 23-китобни йигирма минг нусхада босмадан чиқарди. Буюк мутасаввиф Хожа Аҳмад Яссавий ҳикматлари жамланган мазкур китоб илк бор бундан бир аср олдин, яъни, 1904 йили Қозон университетида чоп этилган эди.

Янги нашрда ҳикматларга изоҳлар ва сўзбошини таниқли олим Фарот Яқин ёзган.

Islam. ru

Муқаддас масжид таъмирланади

Муқаддас Ал-Ақсо масжиди ҳовлисининг жанубий девори қайта таъмирдан чиқарилди. Бир йил давом этган таъмирлов ишларига юз минг ўрдун динори сарфланди.

Энди усталар шарқий деворни таъмирлашга тайёргарлик қўришяпти. Бунинг учун ҳисоб-китобларга кўра, бир милён ўрдун динори керак бўлади. Чунки деворнинг ҳозирги ҳолатини ҳартомонлама текширувдан ўтказиш, рентген нурлари ёрдамида девордаги эрозия даражасини аниқлаш анча қимматга тушар экан.

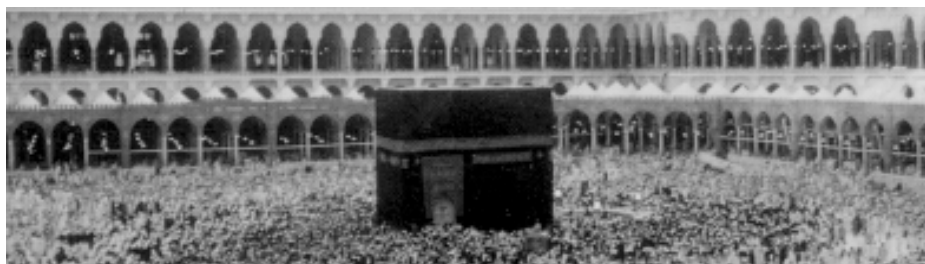
Шунингдек, Куббатус-Сахро масжиди ва Султон Салоҳиддин миносарида ҳам кенг таъмир ишлари режалаштирилиб, Ўрдун ҳукумати бу лойиҳага уч милён динор маблағ ажратган. Урдун вақф ишлари вазири, Ал-Ақсо ва Куббатус-Сахро масжидларини тиклаш қўмитаси раиси Аҳмад Хулайл ана шуларни маълум қилди.

ИНА

Истиржо

Бу воқеани тошкентлик бир ҳожи биродаримиз сўзлаб бердилар:

«Бир йили муҳтарам онамиз билан бирга ҳажга борган эдик. Онамизнинг ёшлари ўтиб қолган, анча қийналиб қадам босардилар. Ҳаж кўп йиллик орзулари бўлгани учун ана шу сабабларга ҳам қарамай, сафарга отландилар.

Орзиқиб кутганимиз Масжидул-Ҳаромга кириб бордик. Дунёнинг турли бурчакларидан келган милёнлаб мусулмонлар Каъбани тавоф қилиб, ҳаж арконларидан бирини адо этишяпти. Катта маърака ичида онажонимнинг қийналиб қолишларини ўйлаб, махсус аравачада тавоф қилдирмоқчи бўлдим. Кўнмадилар «Шунча жойдан келиб, Аллоҳ буюрган фарзни аравада талтайи-иб бажарамми?» деб туриб олдилар. Ўз ҳолларига кўяй десам, оломон орасида эзилиб қоладилар.

Шунда онамни, бир ҳадисда айтилганидек, елкамда опичлаб тавоф қилдиришни ўйладим. Ҳам онажонимга қулай, ҳам розилиklarини олишим менга фойда.

Опичлаб тавофни бошладим. Хужжатлар ва пуллар солинган чарм сумкачани қўлларига тутқазиб, эҳтиётлашни тайинладим. Онам ел-

камда тинмай дуо ўқиб боряптилар. Каъбаи муаззамани учинчи бор айланишимизда онам сумкачани тушириб қўйганларини айтдилар. Аъзои баданим музлаб кетди. Шу кун эллик-бошимиз паспортларни кўлимизга бериб қўйган эди. Совға-саломга аталган пулларимиз ҳам сумкада эди. Бирдан миямга истиржо айтиш фикри келди: «**Инна лил-**

лаҳи ва инна илайҳи рожиъун». Аллоҳ таолога илтижо билан ёлбордим: «Эй Аллоҳим, онамнинг розилигини топай деб ҳажга олиб келдим, елкамда кўтариб тавоф қилдирияпман. Аммо бу йўқотиш сабаб бўлиб у кишининг дилларини оғритиб қўйишдан Ўзинг паноҳ бер!»

Ҳозирги ҳолатимизда тўхташнинг ҳам, сумкачани ахтаришнинг ҳам асло иложи йўқ. Қолаверса, нега бепарво бўлдингиз, деб волидаи шарифамни ҳам айблаб бўлмайди. Кўнглимдан шундай ўй ўтди: «Пулни ҳалол йўл билан топганман, ниятим холис эди. Демак, Аллоҳ бизни сарсон қилиб қўймайди, хужжат билан боғлиқ дилхиралик ва оврагарчиликларга рўбарў қилмайди. «Аллоҳим, Ўзингга таваккал қилдим, ҳожатларимни Ўзингга ҳавола этдим!»

Кўнгилда ишонч билан, хотиржам ҳолатда

тавофни давом эттира бошладим. Олтинчи бор айланаётганимда оёғимга нимадир илашиб, юришга ҳалақит бера бошлади. Кейинги айла-нишлар одатдагидан тезроқ бўлгани учун тўхтаб олиб ташлашнинг асло иложи йўқ эди. Қийналиб, терга ботиб кетдим. Тавофни тугатиб, сал четроққа чиқиб, онажонимни елкамдан туширдим. Шу пайт оёғимга

илашган бир нарса эсимга тушди. Не кўз билан кўрайки, йўқотган сумкачамизнинг банди экан. У қандай тушиб қолди, орадан бирор вақт ўтиб яна қандай топилди ва, энг ҳайратланарлиси, қай тарзда айнан менинг оёғимга илашди — бу саволлар мени анча шошириб қўйди. Албатта, жавоб битта эди: Аллоҳнинг иродаси билан! Бошқача бўлиши мумкин эмас, бошқачасига ақл ҳам ишонмайди.

Унга беҳисоб ҳамд ва шукрона айтардим тинмай...»

Надомат

Бу воқеани эса Навоий вилояти масжидларидан бирида имомлик қилаётган танишимиз айтиб бердилар:

«Мелиқул ота тумандаги тилга тушган фермерлардан. У кишининг фермер хўжалиги анча бақувват, ерлари ҳам, ишлайдиганлар ҳам

кўпроқ. Турмуш ҳам шунга яраша тўқис, фаровон: ўғиллар ва куёвларнинг ҳаммасида дангиллама ҳовли-жой, гаражида енгил машина, оғилида қўша-қўша новвос, сигир...

Аммо машҳур фермернинг биттагина камчиликлари бор: намозга «бепарвороқ»лар. Тўй-маъракаларда учрашиб қолганимизда оғир ботмайдиган қилиб бир неча марта намоз ўқишга тарғиб қилиб кўрдим. Ҳеч бўйинлари йўл бермади. «Олтмишга кираману бошлайман, мени ким қидирса масжиддан топадиган бўлади», дейдилар қулиб. Намоз ўқи-маслик учун бир қанча баҳона-сабабларни рўкач қиладилар: «Кун бўйи даладамиз, намоз ўқиш у ёқда турсин, бош қашишга ҳам вақт бўлмайди»; «Ибодатга сал бекорчи бўлсанг, ярашаркан-да, нафақага чиқиб олай, икки йилгина сабр қилинг!» Олтмиш ёшгача соғлиқни ҳам, умрни ҳам ҳеч ким кафолатлаб бермагани ҳақидаги гап-сўзлар ҳам кор қилмайди: «Мелиқул отанг ҳали уч-тўрт дов йигитнинг белини синдиради», деб чайир қўлларини мушт қилиб кўрсатадилар.

Мелиқул отани «арзимасгина, кучсизгина» бир дард йиқитди. Миясига қон қуйилиб, бир қўл-оёғи фалаж бўлиб қолди. Кечагина гурсиллатиб юриб, гулдираб гапириб турган одам бугун тўшакка михланиб, кўкка термулиб ётибди. Масжид қавмидан бир неча киши кўргани кирдик. Ҳол-аҳвол сўраб, тасалли бердик,

Аллоҳдан дардига шифо сўрадик.

Кетар пайтимиз Меликул ота мени қолишга имо қилди. Бошқаларни кузатиб қайтиб кирдим. Ёнбошламоқчи бўлиб уринди, лекин эплана олмади. Қўйнамаслик учун энгашиб қулоғимни тутдим. Аранг, тутила-тутила шундай дея олди: “Домла, олтмишга ҳам етиб бора олмадим... Энди... нима қиламан? Ким менга намоз ўқишни ўргатадию, уни қандай ўқийман?... Ўшанда нега гапингизга кирмадим-а?”

Унинг ўкинч, надомат ҳоким кўзларидан икки томчи ёш қалқиб чиқди».

Ичкари ва ташқари

Жаноза намози пешинга тайин қилинган эди. Ҳали азон чақирилмай туриб, маййит солинган тобутни масжид ҳовлисига келтиришди. Тобут ортидан эргашиб келган юз чоғли одамнинг аксар қисми таҳорат олиб, намоз ўқиш учун хонақоҳга кирди. Бир неча киши эса нима қиларини билмай, ташқарида — ҳовлида қолди. Улар девор ёнида бир қатор сафланиб, оҳиста суҳбатга тушишди. Шўҳрат исмли йигит ҳам улар орасида эди.

Вужудларни, қалбларни титроққа солиб азон янгради. Масжид ичидагилар дуога қўл очдилар. Сўнгра ҳамма ибодатга киришди.

Хонақоҳ ичида минглаб одам намоз ўқияпти. Эгилса ҳам, турса ҳам, бошини саждага қўйса ҳам, Аллоҳ-

ни улуғлашади, Унга ҳамду сано айтишади. Шўҳрат эса ташқарида туриб, бу ҳолатни лоқайдгина томоша қилаяпти.

Шўҳратнинг ёши ўн тўққизга чиқди. Ҳалигача пешонаси саждага бормаган — намоз ўқимаган. Ҳатто бошқаларнинг ибодатига ҳам эътибор бермайди. Ош-насининг дадаси вафот этганини эшитиб, ўзбекчилик, дўстлик бурчи, деган гаплар юзасидангина жанозага келди.

Ичкарида ҳамма ибодат билан машғул. Намозхонлар Аллоҳ таоло шундай мукамал, соғлом яратгани, ақлидрок бергани, бошқа жамики махлуқотдан устун қилиб қўйгани, боғ-роғлар, чиройли уйлар, учқур уловлар, тоза кийим-кечаклар, анвойи таомлар, зилол сувлар, ширин-шакар фарзандлар, қўйингчи, дунёдаги жамики неъматларни ато этгани учун Парвардигорларига қуллуқ қилиб, ҳамду сано йўллашяпти.

Ташқарида эса... ибодат бахти ва лаззатидан бенасиб, Шўҳратга ўхшаш йигирма чоғли одам ўзича “суҳбат” билан банд. Мавзулари ҳам жўн ва ғариб: обҳаво, мол-дунё, кайф-сафо, нарх-наво... Гўёки улар ўлмайдигандай бе-парво. Гўёки улар ушбу тобутда ҳатто кўзини очишга, лабини бир қимирлатишга ярамай ётган ожиз-нотавон марҳумнинг аҳволига тушмайдигандай хотиржам. Гўёки улар Аллоҳ таоло берган ризқ ва неъматлардан фойдаланмаётгандай мағрур. Гўёки

ҳаёт ва ўлим, дунё ва охираат, савоб ва гуноҳ, имон ва куфр каби сўзлар ўзларига бегонадай лоқайд...

Шўҳрат гўё икки ўт орасида қолган. Ичкарига кирай деса, кўксидан нимадир итаргандай, қулоғига кимдир “ичкарида нима қиласан” деяётгандай бўлади. Ташқарида қолай деса, ўзига ўхшаганлар ниҳоятда озлигидан хижолат чекаяпти. Шу пайт унинг қалбида имон билан куфр, ҳидоят билан жаҳолат қилич яланғочлаб, ўзаро аёвсиз жанг бошлаган эди. Аммо қай бирининг ғолиб чиқиши даргумон...

Ибодат ниҳоясига етди. Ҳамма жаноза ўқиш учун шошилиб масжид ҳовлисида саф тортиди. Ташқарида қолиб намоз тугагини кутиб турганлар ҳам қаторга келиб қўшилди. Имом жамоатга қараб хитоб қилди:

— Аллоҳ таоло айтадики, ҳар-бир нафс (жон эгаси) ўлим шарбатини тотгувчидир. Ёшми-қарими, соғми-беморми, оқилми-нодонми, бойми-камбағалми, солиҳми-фосиқми, ким бўлишидан қатъи назар, бир куни бу фоний дунёни тарк этиб, абадият оламига кўчиши муқаррардир. Ўлим фариштаси ҳар куни уч юз мингдан кўпроқ одамнинг жонини олади. Ўлим қабзасига олгач, мол-дунёингизу обрў-мартабангиз ҳам, бола-чақангизу ошно-улфатларингиз ҳам — ҳеч ким, ҳеч нарса қутқариб қололмайди ёки бирор сония ўлимни кечиктира ол-

майди. Ўлим — ибрat, ўлим — панду насиҳат, Аллоҳнинг ҳузурига боришингиз муқаррар! Унга ҳисоб беришингиз аниқ! Шундай бўлгач, нимани кутяпсиз? Нега ибодат қилмай ғафлатда юрибсиз? Масжидга кирмайсиз, бир куни сизни ҳам тобутга солиб келтиришларини кутиб турибсизми? Нега ўлим неъматидан ибрat олмаяпсиз? Нега кечагина ёнингизда турган соппа-соғ одамнинг — чақалоқми ёки ёшини яшаган оқсоқолми, дунёни титратган саркардаю тенги йўқ алломами, бирданига тобутга тушиб қолганини кўриб ҳам кўзларингиз очилмаяпти? Нега Аллоҳга тавба қилишга, ибодатга шошилмаяпсиз? Нима учун энг қимматли умр лаҳзаларини ноқарақ аъмолларга, беҳуда суҳбатларга, ўйин-кулгу ва фаҳш ишларга совуриб юрибсиз? Парвардигорга итоатда бўлиб, намоз ўқишга имкон ва тоқат топа олмайсиз...

Шўҳрат имомнинг бу гапларидан бир сесканди. Унинг хитобати ўзига қаратилгандай вужуди зирқираб кетди, кўксини алам, армон, таассуф олови чирмади. Ичида ғалаён бошланди. Бўғзидан оғир хўрсиниқ отилиб чиқди. Икки қўлини кўтариб, такбир айтар экан, бугундан бошлаб намозни қанда қилмай ўқишни дилига тугди. Қатъий бир қарор берди.

Аёвсиз жангда имон ғолиб келди...

Аҳмад ТУРСУН

ҲАҚИҚАТ НИМАДИР

(Бошланиши 10-бетда)

Бир олим: «Инсон кўзи оламда мавжуд нурларнинг фақатгина уч фоизини кўра олади», дейди.

Бунга кўра, биз ўзимиз ичида яшаётган физик (моддий) оламнинг фақат уч фоизинигина кўра оляпмиз, холос.

Бунга ўхшаш нисбат эшитиш, ҳид билиш... каби туйғуларга ҳам тегишлидир.

Шу беш туйғунинг бу нуқсонини ақл тўлдиришга ҳаракат қилади. Ва коинотнинг кўринмаган, лекин мавжуд бўлган оламларини кашф этиб, у соҳанинг мутахассисларига кўрсатади.

Муҳим бир хусус: маълумки, ашёни кўра олиш учун кўзнинг ўзи етарли эмас. Чунки мутлақ қоронғуликда бирон нарсани кўриб бўладими? Ақл билан бирон ҳақиқатни топиш ҳам кўз билан нарсаларни кўришга ўхшайди, аммо ораларида фарқ ҳам бор: бири маънавий бўлса, иккинчиси моддийдир. Масалан, кўз моддий нарсани кўра олиши учун моддий нурга эҳтиёжи бўлгани каби, ақл ҳам маънавий оламдаги ҳақиқатларни тўлиқ ва аён кўра олиши учун маънавий нурга муҳтож. Бу маънавий нур имондир. Ақл ўзича моддий оламдаги баъзи ҳақиқатларни топиши мумкин, аммо ундаги маъноларни маънавий нур воситаси билангина кўра олади.

Яна сўзимизда давом этайлик.

Ҳар бир олим, гўёки бутун инсоният номидан, коинот китобининг бир масаласини ҳал қилишга, бир ҳарфини англашга уринмоқда. Баъзиси япроқни, баъзиси тупроқни текширмоқда. Яна бошқаси мияни, бири юракни, бири тишни ўрганиб, ҳайронлик билан тадқиқ қилмоқда.

Ҳар бир атом, ҳар бир ҳужайра, ҳар бир бактерия, ҳар бир япроқ, ҳар бир мева, ҳар бир ҳашорат, ҳар бир сайёра ва ниҳоят ҳар бир юлдуз бир илм хазинасидир.

Ҳақиқатни излаган инсон бу манзара олдида ўзидан шу саволни сўраши лозим: «Бу жонсиз ва онгсиз коинотни бу қадар маъно билан ким тўлдирди? У зотни қандай билмоғим керакки, бу ишончим «ҳақ» бўлсин?»

Ана шу саволга тўғри жавоб бера олган инсон бошқа ҳақиқатларнинг эшигини ҳам осонгина топа олади. Юқорида биз имонни маънавий нур дедик. Бу нурнинг зиёси маърифатдир. Яъни Аллоҳни таниш ва билишдир.

Энди «ҳақ» учун келтирган таърифларимиз соясида шундай ўйлашимиз лозим: «Аллоҳнинг қудсий (муқаддас) зоти ва сифатлари воқеъликда қандай бўлса, инсон уни шундай билмоғи керак, акс ҳолда, барча сўзлари ботил ва сафсата бўлиб қолади. Сифатлари чексиз бўлган Аллоҳни шу чекланган ақл ҳаққи-рост била олиши учун ягона йўл бор — Аллоҳни ўзи билдирганидек билиш!»

Бунинг учун эса, У нозил қилган Китобни ўқиш ва юборган пайғамбарига кулоқ солиш...

Инсоннинг бу мавзуда берадиган ҳукми фақат шу ҳолдагина ҳақиқат бўлади. Бундан ташқаридагилар ботил ва янглишдир.

Гапнинг лўндаси: коинот Унинг мулки, Қуръон Унинг китоби, инсон Унинг бандаси... Бу банда табиатга оид соҳада гапирётган бўлса, сўзлари коинот китобига мувофиқ бўлиши керак, илоҳий ҳақиқатлардан сўз юритаётган бўлса, Илоҳий фармонга уйғун бўлиши даркор.

Қуръон тарбиясини кўрган ақл шундай фикрлайди: модомики бу коинот ҳар бир ҳарфи чексиз маъноларга тўла бир китоб экан, уни битган Зот «на зоти ила, на сифатлари ила ўзи яратган мавжудотларга асло ўхшамайди, ақлга келган ҳар қандай тасаввурдан, ҳаёлдан мутлақо бошқача» ўлароқ билиш ва таниш лозим.

Модомики ҳар макон жой-жойига қўйилган экан, уларни яратиб тартиблаган, танзим этган Зотни макондан ташқарида, макондан холи деб билишим керак. Маконни яратган Зот, албатта, унга боғлиқ ва унинг қайди остида бўлмайди.

Модомики ҳар он янги-янги мавжудотлар вужудга келар экан, уларнинг Ижодкорини замондан холи, вақт қайди остида бўлмаган деб билишим зарур.

Инсон Аллоҳга ана шундай имон келтириш билан ҳам ўзини, ҳам бутун мавжудотни Унга мансуб деб билади. Яъни: «Биз ҳаммамиз Уникимиз. Бутун борлиқлар Унинг махлуқи. Барча оламлар Унинг мулки, бутун суратлар Унинг тасвири. Барча гўзалликлар Унинг тазйини (зийнатлагани)», дейди.

Инсон бу мансубликни тасдиқ этса ҳам, тасдиқ этмаса ҳам, ҳақиқат заррача ўзгармайди. Аммо тасдиқ этиш билан унинг ўзи жуда кўп нарсаларга эришади.

Инсонлар кўпинча ўзларига берилган «мансуб бўлишлик» қобилиятини янглиш йўлда қўллайдилар. Жуда қийматли бу сармоияни ўтқинчи, кераксиз масалаларга сарфлаб, йўқ қиладилар. Фалончининг уйи, пистончининг машинаси, анавининг мансаби, мановининг дала-ҳовлиси, дея дунёвий сарват ва мақомларни дунё аҳлига мансуб қилиш билан вақтларини зое кетказдилар...

Мактубимни ҳам анча чўзиб юбордим, шекилли. Бу мавзунини икки-уч оғиз сўз билан тушунтириб бўлмаслигини ўзинг ҳам биласан.

Ёзилганларни тушунишда балки қийналарсан. Бироқ бу қийинчилик келажакда сенга кўп ҳузур келтиради. Тушунарсиз жойлар бўлса, албатта сўра. Зеро, насиб бўлса, кейинги мактубимда жуда муҳим бир масала устида сўз юритаман. Унда ҳам англаша олсак, бу ёғига муаммоларимизни маълум асосга кўра ҳал этишга тайёрмиз демакдир.

Шу билан мактубимни тугатаман. Салом билан...»

Мактубни жўнатганимдан кейин дарҳол кейингисини ёзишга киришдим. Ундан келадиган жавобни кутишнинг ҳожати йўқ эди. Бу сафар мактубимда у билан маълум бир ўлчов асосида келишиб олмоқчи эдим. Зеро, ўлчовсиз суҳбатларнинг бирон натижа бермаслигини жуда яхши билардим. Бу «ҳақиқат» мавзуидаги охириги мактубим эди. Энди аниқ ҳодисалар хусусида гапириб, Хулёнинг бошқа саволлари-га маълум бир тартибда жавоб бермоқчи эдим. Унга шуларни ёздим:

Тўртинчи мактуб

«Ҳақиқатни излаган Хулё!

Аёл-эркак тенглиги, аёлнинг ҳақиқий вазифалари, илоҳий адолат, ўлим ва унинг нариги тарафи каби жуда муҳим мавзулар ҳақида сўраган саволларинг жавобини яна кечиктирмоқчи эмасман. Сендан янги бир савол келмаса, «ҳақиқат баҳси»ни бу мактубимда ниҳоясига етказиб қўйман. Ўтган сафарги мактубимда «Бу оламнинг эгасини қандай билсак, ҳақ бир ишончга эришган бўлаемиз?» мавзуида бир нарсалар ёзишга ҳаракат қилган эдим. Энди эса «Коинотни ва инсонни қандай баҳоламоғимиз керак»лиги ҳақида қисқача тўхталиб ўтаман.

Коинот бир сарой, инсон унда меҳмондир. На бу сарой соҳибсиз, на инсонлар ғоясиз...

Инсон ва коинот... иккиси ҳам кейин ва бошқичма-бошқич яратилган. Коинот ҳар он ўзгармоқда. Инсонлар тўхтовсиз коинот саройига келиб кетмоқда. Бу узайиб кетувчи ниҳоясиз фаолиятлар ақл эгалари-га бир ҳақиқатни ҳайқирмоқда:

Модомики ҳар нарса ўзгармоқда экан, ундай бўлса, буларни ўзгартирувчи «борлиги собит, барқарор ва ҳеч бир ўзгаришга йўлиқ-майдиган бир Зот» бўлиши керак...

Бу охириги ифода, Аллоҳнинг ҳақ исмининг таърифидан бошқа нарса эмас. Бу исмининг бошқа бир таърифи шундай баён этилади:

«Мутлақ ҳақ ўз зоти ила бор бўлиб, ҳақиқий мавжуддирки, ҳар ҳақ бўлган мавжуд ҳам ҳақиқатини Ундан олади».

Бу бир жумлага сиқиштирилган кенг маъноларга қисқача ишорат этмоқчи бўлсак, бундай дея оламиз:

Бугун биз бор бўлсак, Аллоҳнинг борлиги ва Мужид (бор қилувчи) исмини тажалли эттириши (акс эттириши) соясидадир. Суратимиз, шаклимиз, сиймомиз бор бўлса, Унинг борлиги ва Мусаввир (сурат берувчи) исмини тажалли эттириши соясидадир. Шу онда ҳаёт бўлсак, бу яна Унинг борлиги ва Муҳйи (ҳаёт берувчи) исмининг тажаллийига ноил бўлиш соясидадир.

Муҳим бир нуқтага ҳам етиб келдик: Жаноби Ҳақнинг «Вужуд», яъни, «Борлиқ» сифати каби бошқа сифатлари ҳам ўзгаришдан холи, пок, мутлақ ва чексиздир.

Масалан, зотий сифатларидан бири «вахдат», яъни, бирлик, ягоналик. Бу сифатда ҳам ўзгариш бўлиши мумкин эмас, У доимо Бирдир. Бошқа сифати эса «муҳоллафатун лил-ҳаводис», яъни, қудсий моҳиятининг яратган борлиқларига асло ўхшамаслиги. Бу сифат ҳам боқий ва ўзгармасдир. Хуллас, давом этадиган бўлсак, қудрати ниҳоясиз, илми чексиздир. Буларда ҳам на бир озаёйиш, на ортиш бўлиши мумкин.

Бошқа сифатларга ҳам шу жиҳатдан назар солиш керак. Илм сифати ҳақида бир оз тўхталиб ўтмоқчиман.

Аллоҳнинг илми чексиз, ниҳоясиздир. Янглишишдан, ўзгаришдан, унутишдан холи ва покдир. Инсон илми эса ўзига ўхшаб тез-тез ўзгарти туради. Кеча тўғри деганини бугун ёлғон дейиши мумкин... Масалан, кеча «кўёш Ернинг атрофида айланади», деган эдик. Бугун эса аксини исботладик ва инсоният олами ўлароқ қусуримизни эътироф этдик.

Аллоҳнинг илмида эса бирон ўзгариш бўлишини тасаввур ҳам қилиб бўлмайди. Зеро, Ер ҳам Унинг махлуқи, кўёш ҳам. Буларнинг қандай ҳаракат қилишларини Ундан яхшироқ ким била оларди!

Инсонлар Ернинг айланишини англаш билан нима қилдилар, биласанми? Айтақолай. Бу борлиқларнинг ҳаракатини илоҳий илмга мувофиқ ўлароқ билган бўлдилар ва бу янги кашфларини шундай эълон қилдилар: «Ҳақиқатни топдик!».

Буни айтишда ҳақли эдилар. Зеро, бу ҳукмлари ҳақиқатнинг таърифига муносиб эди, яъни, воқеъликка мувофиқ эди...

Мана, Хулё! «Коинот нима учун яратилган?» ва «Инсоннинг бу дунёдаги вазифаси нима?» каби саволларингга берадиган жавобларимиз ҳақиқат бўлиши учун илоҳий илм ва иродага мувофиқ келиши шарт. Акс ҳолда, ўзимизни ва инсонларни алдашдан бошқа ҳеч нарса қилмаган бўлаемиз... Ҳақиқат нима бўлса, шудир. Унда бирон ўзгариш бўлмайди.

Ўзинг ўйла, бир киши тарафидан яратган нарсанинг яратилиш ғоясини ким белгилайди? Албатта, уни ўз илми ва қудрати ила яратган Зот тайинлайди. Модомики инсон ҳам махлуқ (яратилган) экан, қандай қилиб у ўзининг яратилиш ғоясини ўзича белгилай олади ёки ўз истагига кўра ўзгартира олади? Махлуқнинг яратилиш ғоясини, дунёдаги вазифасини фақат Яратувчисигина белгилайди.

«Инсоннинг дунёдаги вазифаси нима?» деган саволингга жавоб шу:

Аллоҳ инсонни нима учун яратган бўлса, ундан қандай вазифа истаётган бўлса, нималарни қилиб, нималарни қилмасликни, қандай яшашни ирода этиб тайин қилган бўлса, инсоннинг вазифаси ўшадир. Инсонга лозим бўлгани буни сўраб-суриштириш, излаб топишдан иборат.

Инсон Аллоҳ ҳукмига қуроқ солмай, ўзидек туғилиб-ўсишга, ўлиб-тирилишга ва, ниҳоят, ҳисоб-китоб қилинишга маҳкум бошқа бир инсоннинг шахсий фикрлари билан бу саволга тўғри жавоб тополмайди.

Мактубимни бир ҳикматли сўз билан ниҳояламоқчиман: «Аллоҳ бирдир. Унинг йўли ҳам бирдир. Кўрмайсизми, ахир икки нуқтанинг орасини туташтириши мумкин бўлган тўғри чизиқ биттадир. Аммо жаҳолат ва залолат йўллари кўпдир. Ҳақиқатан ҳам икки нуқтани туташтирувчи эгри чизиқлар чексиздир...

Салом билан...»

Даврон ҚОБИЛ
таржимаси

Бугунги кунда ҳаётдан, тирикчилигидан, қўли калталигидан нолийдиган кўп. Раззоқнинг берган ризқига шукр айтувчилар, қаноат қилувчилар кам. Қорин гамида, чўнтак гамида, нафс дардида бировнинг қўлига қарагувчи тамагирлар кўп. Ҳаёти тўкис бўлса-да, балодек нафсини қаноат кўчаси сари етаклагувчи кам.

Бугун кўша-кўша ҳовли-жойли, от-уловли бойлар кўп. Аммо уларнинг аксарияти молини поклаб олишни — закот беришни унутган. Қаноат кўчасидан ўтган эмас. Очкўзлик биёбонидан изғиб юрибди. Ҳолбуки, очкўзлик, тамагирлик оқибати хорликдир.

*«Хорлиқлар боши тамаъ билгил,
Доимо «азза ман қонаъа» билгил»,*

деган байтида Алишер Навоий қаноатли кимса доимо азиз бўлишини айтади. Зероки, қаноатнинг мукофоти улугдир. Ҳаётда ҳам мисоллар кўп бунга.

маъкул келди. Ҳаж ибодатлари охирлади. Кетар маҳали ўша қариндошимиз совға-саломлар олиб келди. Шу орада чўнтагимга нимадир солиб қўйди. Парво қилмадим. Учоққа чиқдик, парвозда эканмиз, беихтиёр кўлим чўнтакка борди. Қоғозчага ўралган нимадир бор... Очсам, бир даста пул. Менга сўраш маслаҳат берилган миқдордан икки баробар кўп...»

Дарҳақиқат, тамасизлик, қаноат мукофоти шу эмасмикан? Меҳмон хурматини йўқотмади, мезбон ҳам хурсанд.

Қаноатли кимса азиз бўлади. Қаноатли кимса ғамсиз бўлади. Қалбини мол-дунё дарди эгалламайди. Зеро, қаноатли бўлиш, нафсни жиловлаш, тамасизлик комил муслмонга хос гўзал ахлоқдир.

Расулulloҳ, соллalloҳу алайҳи ва саллам, айтдилар: «Дунё ям-яшил ва гўзалдир. Кимки ундан ҳақли

Баҳодир НУРМУҲАММАД

НЕГА БИЗДА ҚАНОАТ ЙЎҚ?

Абдуллоҳ ҳожи акага бир таниши ушбу воқеаларни сўзлаган экан.

«Мустақилликнинг дастлабки йиллари эди. Худо насиб қилиб, ҳажга бордим. Ҳаж ибодати кунларида ўзим кутган-кутмаган бир гўзал учрашув бўлди. 37-йилларнинг қатағони даврида Афғонистонга ўтиб кетган қариндошларимнинг Маккага бориб ўтқоқлашиб қолганини билар эдим. Тоғ-тоғ билан учрашмайди, одам одам билан учрашади, деган гап тўғри экан. Қариндош-жигаримизни кўрдим. Биз билан бирга борганлар орасида бир зумда танилиб-машҳур бўлиб қолдим. Қариндошимиз жуда бой экан. Меҳмонхоналари, савдо дўконлари бор. Бизни ҳар куни меҳмон қилади. Мен хурсанд. Ҳам ибодат, ҳам дийдор. Атрофимдагилар ҳам мамнун.

Шунда кимдир ўша қариндошимиздан ёрдамга фалон минг пул сўрашни тавсия қилиб қолди. Ўйга толдим. Нафс курсин. Ҳамроҳимиз Зокиржон акага маслаҳат солдим. Биродаримиз дилимдагини айтди: «Насихат менга

равишда ҳалоллик билан олса, ундан барака топади. Ким нафс хоҳиши билан дунёга муккасидан кетса, қиёмат куни дўзахдан бошқа нарсага эришмайди».

Нафсига қул бўлган одам ҳамма нарсага эга бўлишни истайди. Қорни тўйса ҳам, кўзи тўймайди. Табиийки, бундай чиркин касалликлардан муслмонлар буткул холи бўлмоғи лозим. Динимиз аҳкомлари шуни тақозо этади.

Кузатишимизча, бугун эрининг топганига қаноат қилмаган хотинлар шаҳарма-шаҳар, бозорма-бозор қоп орқалаб юришибди. Пул топаётгандир улар эҳтимол. Аммо нозик табиатлари, фитрий хусну латофатлари йўқолиб, хулқлари бузилиб, эркаксифат бўлиб бораётганларини англай олмаётирлар.

Бугун мактабларнинг чинакам муаллимлари, институт домлалари озгина маошга қаноат қилиб, ўқувчи-талабалари олдида азиз бўлишяпти. Ва айнан ўша даргоҳлардаги бир тоифа кимсалар тамагирлик ботқоғига ботаётгани ҳам сир эмас.

Расулulloҳ, соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Тамагирлик уламоларнинг қалбидаги ҳикматни кетказди», деганлар. Зеро, бугунги айрим зиёлисифат кишиларнинг юзларидаги нурсизлик ҳам айнан тамагирлик муҳридир. Ўқувчи-талабаси олдида эмин-эркин, бурро-бурро сўзлай олмайди, тилларига “чипқон чиққан”, тамагирликлари туфайли қалбларини ҳикмат тарк этган. “Мукофот”ига дудуқлик, бемаъни сўзлар, ғийбат берилган. Айрим зиёлиларнинг бундай ҳолати жамиятни жарлик сари етаклайди. Аллоҳ асрасин. Халқимизда: «Кўлда берганга қуш тўймас», «Банданинг бергани кўргилик, Аллоҳнинг бергани тўйгулик» каби яхши ҳикматли гаплар кўп.

Хуллас, қаноатда баракот бор, қаноатнинг мукофоти улуг. Қаноатда азизлик бор, тамада эса хорлик.

Аллоҳ барчамизга азизликни раво кўрсин, шунга муваффақ қилсин!

МЕН КИММАН?

Сузи Мазҳар йигирма йилдан бери Ислом динига эътиқод қилиб яшаётган аёллардан. У ҳидоят топган илк кунларини шундай хотирлайди:

“Мен Ислом дини ҳақида деярли ҳеч нарса билмай ўсган бир қиз эдим. Университетнинг журналистика факултетини тамомладим. Таниқли артист, сўз устаси Аҳмад Мазҳар амаким бўлиб, аксар вақтларимни у билан бирга концертларда ўтказардим. Ота-онам ҳам, бувим

ҳам менинг бундай яшаш тарзимга ҳалақит беришмас, аксинча, буни менинг ҳақ-ҳуқуқим, эркинлигим деб би-лишар эди.

Мен бадавлат хонадоннинг эрка, кўп нарсага қўли етадиган бой қизи бўлсам-да, қалбимда аллақандай кўрқув яшар эди. Айниқса, газ ва электрдан чиқадиган ёнғинлар мени ваҳимага солар, бир куни Аллоҳ мени ҳам гуноҳларим учун шундай оловда куйдиради, дея қаттиқ титроққа тушар эдим. Гоҳида бундай даҳшатли ўйлардан қутулиш учун ўзимни ухлашга мажбурлар, гоҳида кўнгилоҷар клубларга ошиқар эдим.

Вақти-соати етиб, турмушга чиқдим. Турмуш ўртоғим билан Римга саяҳат қилдик. Ҳатто кўҳна Ватиканда ҳам бўлдик. У ерда Рим Папасининг музейига кирмоқчи бўлганимизда эшикбон эгнимга катта қора плаш кийиб олишимни, акс ҳолда, киргизмаслигини айтиб туриб олди. Бу уларнинг динига ҳурмат белгиси экан.

Вужудимни ҳайрат қамраб олди. Ўзимга савол бердим: “Мен кимман? Қайси дин вакилиман?..” Миямда саволлар шу қадар мавж урар эдики, жавоб тополмай, гарангсиб қолдим: “Исломдай юксак диним бўлса... Нега динимга мана шу одамларчалик эътиқод, ҳатто ҳурмат ҳам кўрсатмай яшайман, нега?!”

Шу лаҳза дунёда мендек ношукр, гумроҳ банда йўқдек туюлди. Орадан бир неча кун ўтиб биз Франсага учиб кетдик. Қаерга бормай, нима иш билан шуғулланмай, Ватикандаги ўша манзара мени изтиробга соларди.

Бир куни эримга: “Мен Аллоҳнинг қулиман. Унинг неъматларига шукр қилиб, намоз ўқимоқчиман”, дедим. Қаршилиқ билдирмадилар. Кўнглим шодланиб, узун кўйлак ва рўмол сотиб олдим-да, Париждаги катта жомеъ масжидига ошиқдим. У ерда бир пайтлар дугоналарим ўргатгани каби, намозга турдим. Кўнглим тўлиб турганмикан, билмадим, кўзларимдан тинмай ёш қуйиларди. Намоздан сўнг ўзимни шу қадар енгил ҳис этдимки, назаримда, қалбим илк маротаба осойиш топаётгандай, хузурланаётгандай бўлди...

Масжиддан чиқаётиб, узун кўйлак ва рўмолимни

ечиб сумкамга солаётган эдим, кўзлари кўм-кўк бир франсуз қизи менга яқин келди. Бу мовий, бу масъум кўзлар... Мен бу кўзларни бир умр унутолмасам керак. Эғнида исломий либос — ҳижоб. Келиб, қўлимдан оҳиста тутди ва шивирлади:

— Опажон, ҳижобингизни нега ечяпсиз? Бу кийим Аллоҳнинг биз аёлларга марҳамати эканини унутдингизми?

Унинг сўзларидан лол бўлиб қолдим. Қиз ўзи билан бир неча дақиқага масжидга киришимни илтимос қилди. Аввалига рад этмоқчи бўлдим, лекин қизнинг чиройли, латиф муомаласи мени ичкарига киришга мажбур қилди. У:

— Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ эканига гувоҳлик бера-сизми? “Ла илаҳа иллоллоҳ”нинг маъносини тушуна-сизми? Бу калималар фақат тилдагина айтиладиган сўзлар эмас, балки уларни тасдиқлаш, уларга амал қилиш ҳам зарур эканини биласизми? — деб савол-ларга кўмиб ташлади.

Ўша куни бу қиз менга ҳаётимда илк маротаба энг қисқа, аммо энг қимматли бир таълим берган эди. Унинг сўзларидан таъсирланиб, қалбим титраб кетди. Суҳба-тимиз ниҳоясига етиб, хайрлашар эканмиз, қўлимни си-қиб: “Опажон, динимизга Аллоҳ амрларига амал қилиш билан ёрдам беринг...” деганини ҳеч унутмайман.

Атрофда нималар бўлаётганини сезмаган ҳолда, ўй-фикрларимга кўмилиб масжиддан чиқдим. Ўша куни эрим билан тунги клублардан бирида вақтихушлик қилиш учун жой буюриб қўйган эдик. “Кабаре” деб ном-ланадиган бу клубда тонггача эркагу аёл бирга рақсга тушишар, мусиқа таъсирида бешарм ишлар авж олар эди. Томоша қилиб ўтириб, ҳаммасидан нафратланиб кетдим. Залолатга ботган нафсим илк маротаба бун-дай жирканч манзарадан нохушланди. Ҳаво етишма-ётгандай бехузур бўла бошладим. Эримга: “Тоza ҳаво-дан нафас олиш учун ташқарига чиқайлик”, дедим.

Шу кечасиёқ ўзимдаги ўзгаришларни ҳис қила бош-ладим. Эртасига Қоҳирага қайтдим, Исломни ўрганиш-га киришдим. Шу вақтгача дунё неъматларига фарқ яша-ган бўлсам-да, хотиржамлик нималигини билмаганман. Шу дамгача тополмаганим сакийнат ва оромни дини-мизни ўрганиб, намоз ўқиб, Қуръон тиловат қила бош-лаганимдан сўнг топдим. Жоҳилий ҳаёт чекинди. Мен Қуръони карим мутолаасига берилдим. Бир қанча му-фассирларнинг тафсирларини ўқидим. Кўп ўқидим...

Кўп қийинчиликлар кўрдим; ҳатто оилам бузилиши-га ҳам оз қолди. Лекин қалбларимизга, уйимизга Ислом киришини амр этган Аллоҳга ҳамдлар бўлсин, эримни ҳам ҳидоят қилди. Ҳозир улар мендан кўра яхшироқ му-сулмон бўлганлар.

Мен ва оилам дучор бўлаётган бир қанча мусибат-ларга қарамай, ҳозир биз жуда ҳам бахтиёрмиз...”

*«Аллоҳга қайтган аёллар» асаридан
Бобур АҲМАД
таржимаси*

Ҳаким САТТОРИЙ

ИСТИҒФОР

(Охири. Бошланиши ўтган сонларда)

Рўза ойидаги жами мўъжизалар ҳар бир куннинг беғубор тонгдан бошланишида, деб биламан. Ҳақиқатан, муболагасиз, тонгда ўхшаши йўқ мўъжиза бор экан. Борлиқ пирпираб, жимирлаб туради, қандайдир мужда келаётгани дарахт шохларининг пичирлаб шитирлашида, юлдузлар титроғидек сезилади. Нафас чиқараётгандек туюлади замин ва ёруғликни қабул қилиб ола бошлайди. Ана шу жараёнда янги кун туғилади.

6¹⁰. Қуръони каримнинг буюклигига, унда барча саволларга жавоб ва жами сир-асрорларга ечим борлигига аниқ шаҳодат: ярим соатча бурун ишхонадаги аҳволни ва унга муносабатимни баён этган эдим. Ёзишни тугатиб, Қуръон таржимасини ўқишга ўтирдим, китоб ёнимда эди. Келиб қолган жойим Фуссилат сурасини ўқий бошладим. Бу сура Маккада нозил бўлган экан, 54 оятдан иборат, муфассал баён қилинган, деган маънони билдиради. Дунёнинг фонийлиги, охирадаги абадий ҳаёт, бу дунёдаги ҳаётнинг бир сонияси ҳам исзис кетмаслиги, инсон танасининг узвлари гувоҳга ўтиши ҳақидаги эслагма, панд-насиҳатлар... Унинг 34-оятда бундай дейилади (*мазмун*): **“Яхшилик билан ёмонлик баробар бўлмас, Сиз (ҳар қандай ёмонликни) энг гўзал (сўзлар)**

билан даф қилинг! (Шунда) бирдан сиз билан ўргаларингизда адоват бўлган кимса қайноқ (қалин) дўстдек бўлиб қолур”.

35-оятда фикр давом эттирилади:

“Унга фақат сабрли зотларгина эришулар, унга фақат улуғ насиба эгасигина эришу”.

Бу оятларни ўқиб, ҳайратим ошди. Шунчалик ҳозиржавоб, кенг қамровли китоб бўлиши мумкинми? Мумкин экан. Ахир булар Аллоҳнинг ка-

ломи. Ёзган-ўқиганларимни соат билан изчил қайд этганман (бунга Аллоҳнинг Ўзи гувоҳ), бундай муносиблик менга саҳрода сув сўраб турганда оёғингиз остидан булоқ чиққан мўъжиза янглиғ қаттиқ таъсир этди.

Йигирма олтинчи кун

5²⁵. Рамазон ойининг фарахбахш дамлари етиб келди, менимча. Муслмонлар ҳар бир дақиқани, бир томондан, муборак ҳайит кунининг яқинлашаётганидан хурсанд, иккинчи томондан, шундай хосиятли, файзли айёмнинг тугаб бораётганидан малул кайфиятда қаршиламоқда. Воқеан, бугун “Лайлат-ул қадр” — “Қадр туни” юз оча бошлайди: худди шу фурсатларда милодий 609-10 йилларда Макка атрофидаги Ҳиро тоғидаги горда рамазон ойини ўтказётган, “таханнус” ибодати билан машғул бўлган Ҳазрати Муҳаммадга, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, **“Иқро!”** — **“Ўқи!”** деган нидо келади ва фаришта Жаброил, алайҳиссалом, Илоҳий Даргоҳдан Алақ сурасининг илк беш оятини етказади. Бу онларнинг (кечанинг) фазилати ҳақида Қадр сурасида шундай дейилади: **“Қадр кечаси минг ойдан яхшироқдир...”**

Рўздорлик асносида Ислом тарихига доир бир неча китоб-

ларни мутолаа қилиш имкони туғилди. Булар, аввало, Қуръони карим мазмунининг ўзбекча таржимаси, пайгамбаримиз Муҳаммад, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, ҳаётлари тўғрисидаги асарлар, Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг қатор китоблари эди. Қуръон ва ҳадисда жамланган мазмунлар кишини маънан ва руҳан жуда улғайтиради. Ким улардан баҳраманд бўлмаса, қаддини кўтара олмай, кўкраги билан ерга қапишиб юраверади. Балки кўп масалалардаги ожизлигимиз шундан — ўқимаслигимиз туфайлидир.

Йигирма еттинчи кун

3⁴⁵. Мўъжиза кутилган кун — чиндан мўъжиза рўй берибди — қор ёғибди! Лайлатул-қадр ҳақида болалиқдан биламиз. Ўша тақиқ замонларда ҳам ота-оналаримиз рамазон ойида бир кунни алоҳида ҳаяжон билан кутишар эди. Дастлаб гўдакларча тасаввурларда бу дам “Лайлак келадиган пайт” тариқасида муҳрланган. Кейинчалик мазмун тегранроқ тушунтирилган: шу кечаси осмондан ерга шуъла тушади, ким уни кўрса, ўша пайтда қилган дуо-тилага сўзсиз ижобат бўлади. Ҳатто дуч келган нарсани ушлаб тиллага айланиб қолишини сўраса ҳам, истаги амалга ошади. Табиий, сўнгра ҳар кимнинг аталган орзуи шаклланган. Исломий маданият руҳида тарбияланган оилаларда бундай нурафшон одатлар минг йиллар қаърига уланиб кетгандир.

Бу муборак кунга эрталабдан ўзимни тайёрладим. Асосан, мутолаа. Хусусан, Қуръони карим маъноларининг Алоуддин Мансур амалга оширган таржимасини ўқидим. Шу кунни Шўро, Зухроф, Духон, Жосия, Аҳқоф, Муҳаммад, Фатҳ, Қоф сураларида Аллоҳ каломини билан учрашув насиб этди. Жумладан, Духон сураси шундай бошланади: **“1. Ҳо. Мим. 2. Очиқ-равшан Китоб (Қуръон)га қасамки, 3. Албатта. Биз уни муборак кечада нозил қилдик. Дар-**

ҳақиқат, Биз огоҳлантиргувчидирмиз...

Агар хотирам панд бермаса, китобнинг шу дамгача ўқиганим қисмида бундай қайд учрамаган эди, уни 44-сурада, айнан Қадр кечаси бошланадиган кунда ўқишим ҳам менга бир аломат, Қуръоннинг буюклигига яна бир далил бўлиб туюлди.

Албатта, ҳар бир инсон улуғ ниятлар билан яшайди, балки бу ниятлар ҳаммининг ўзига мос бўлар. (“Туя ҳаммомни орзу қилибди” деган гап бор.) Пок ниятли одамларнинг истаги тинчлик, фаровонлик, соғ-саломатликдан бошқа нима ҳам бўлиши мумкин? Ниятлар эса доим ҳам ижобат бўлавермайди. Ҳа, инсонга чексиз ҳаёл ато этилган ва чекланган имконият берилган. Имконият, менинг шахсий хулосам шундайки, ҳар кимнинг ҳаракатидан зиёд бўлмайди. “Бўйиндан баланд сакрай олмайсан”, деган гап рост. Қадр тунида ҳам инъомлар, мўъжизалар ҳаммага кўринавермас экан. Хусусан, кутган одамга эмас, ғофил бир бандога нимадир воқеъ бўлиши мумкин экан. Яна муфассирлар тасодифий инъомнинг хосиятига иккиланиб қарашган, негаки, у бехос фитналарга сабаб бўлиши мумкин-да. (Қаршида ишлаганимда сотиб олган машинам, уни сақлаб қололмаганим ёдимга тушиб кетди.) Бироқ мўъжизаларга, илтифолларга кўз тутиб яшаш керак. Дунёнинг сирлилиги, яшашнинг қизиқлиги ҳам шундай нуқталарда билинади-да. Ҳатто инсон моҳиятининг бир қирраси — у ўзига қанчалик бино кўймасин, Аллоҳнинг бир инояти олдида ожиз экани, кўринмас бир лутфни кутиб, унга сизиниб яшаш намоён бўлади.

Қуръонда “Пайғамбарларнинг ҳар бирига бир мўъжиза ато этдик ва бу мўъжизаларнинг даражасини ошириб бордик”, мазмунидаги оятлар бор. Демак, Муҳаммад, алайҳиссалом, сўнги пайғамбар бўлганлари учун Қуръони карим ҳам сўнги мўъжиза ҳисобланади. Агар мўъжизалар (масалан, Мусога

сеҳр, Сулаймонга қушлар, ҳайвонлар билан гаплашиш, жинларга ҳукмдорлик, Исога ўликларни тирилтириш каби) ошириб борилган бўлса, Қуръон (китоб) энг сўнги, буюк мўъжизадир. Одамзотга ато этилган буюк мўъжиза — Аллоҳнинг бандаларига инъом этган энг буюк туҳфаси — Қуръони каримнинг биринчи жумласи ерга етиб келган айёмда энг юксак орзуларни дилга жойлайлик: “Эй Аллоҳим! Сен ўзинг марҳаматлисан. Афв сўрашимизни ёқтирасан. Гуноҳларимизни кечир, тавбаларимизни қабул қил. Эзгу ниятларимизга ўзинг етказгин!”

Орзулар ҳақида гап кетса, улар том бошига кўниб олган кабутарлардай кўп. Булар шахсий ҳаётда амалиётини кутиб ётган режалар — китоблар чиқариш, янга гўзал нарсалар ёзиш, мансабга ўтириш, ёлғизликка чек кўйиш, ота сифатида фарзандлар олдидаги бурчини адо этиш, ҳаж сафари, машина сотиб олиш, дунё бўйлаб саёҳатга чиқиш, тил ўрганиш... Хуллас, юрагимда минглаб орзуларим бор. Уларга навбати билан етишда ўзинг куч-қувват ва умр бер, Аллоҳим!

Бугун улуғвор бир кун. Бугун инсониятнинг эзгу тилаклари ушаладиган кун. Зеро, бу дамлар шуқухига ишониб, ёлғиз Аллоҳга суяниб, сизиниб сўралган хайрли дуолар ижобат бўлғусидир.

Йигирма саккизинчи кун

10⁵⁵. Кеча туни билан ва тушдан кейин ёққан қор ерни қалин қоплаб олган. Йўллар сирпанчиқ, ҳаво совуқ.

Газетани тайёрлаб, кечаси соат ўн иккига яқин уйга келдим. Кулоқларим совуқдан қизиб кетган, бош ҳам қизийди. Эрталаб ўта замонавий (бу сўзни бутунлай замондан омади келган, замон йўриқларидан самарали фойдаланиб, яйраб яшаётган одам маъносида ишлатяпман) жаноблардан бири телефон қилиб, уйғотиб юборди. Бирданига, тушдан

сўнг Масковга учайлик, уч кун яйраб келамиз, ул-бул олиб келиб сотамиз, дейди. Албатта, менинг бирдан жўнаб кетишим маҳол, унинг бу таклифи ўзининг пултопар ҳаракатларидан мени бохабар қилиб қўйиш учундир. “Кичкина келин қандай? Фарзанд кўрдими?” деган сўроқларимга ҳам қайта-қайта: “Ҳаммаси яхши”, деб қўяқолди. Ростининг шодонлиги, хурсандлиги, кўнглининг тўқлиги, ўқтамлиги ҳавасимни келтирди.

Қадр тунининг шавқи билан ишхонага бордим, оёғим остидаги оппоқ қорни ҳам бандаларига Яратганнинг инояти билиб яна ҳайратландим. Бироқ менинг мутаасир ҳолатимга зид равишда бошқалар бепарво эди. Ёши олтмишдан ошган мусаҳҳиҳ гулдираб нималардир дейди, имкон топди дегунча қизларга тегишади. “Бобо” деса, жаҳли чиқади. Бошқалар ҳам ҳар хил ташвиш билан овора. Оқшом ифторлик қилишга тушсам, мусаҳҳиҳ улфати билан майхона тубини макон айлаб, яримтани майдалаб ўтиришибди...

Шу кунларга етдим, Аллоҳга шуқр. Ҳеч ким дунёда биров учун яшамайди ва охиратда биров учун жавоб бермайди — бу қоида Қуръони каримда жуда кўп такрорланган экан. Аммо қалбингиз эзгуликка ошно бўлгач, ҳаммининг, бутун дунёнинг тоза, мусаффо бўлишини дилдан истаб қолар экансиз. Эътибор берсангиз, бир тоифа нуқул ҳаётдаги нуқсонлардан нолийверади (бошқа тоифа бу ҳақда миқ этмайди). Изтиробда яшаётган ўша одамларнинг ҳам гапига кулоқ тутиб, дил кўзгуси ойдин, эзгуликка ошно эканини кўрдим. Дунёнинг тиниқ ёки лойқалиги ҳар бир томчининг тиниқ ёки лойқалигига боғлиқ эмасми? Тиниқ томчилар кўп бўлса, ўзанда тиниқ дарё оқади. Ва, аксинча, ўзи тиниқ бўлиб, лойқа оқимга қўшилила олмай турганлар, қўшилишдан ор қилаётганлар нидо берар эканлар...

(Давоми 28-бетда.)

Дилга тақво ниҳолин ЭК

* * *

Кетсам бир кун, Сенга кетсам,
Ҳақ йўлингда Сенга етсам,
Не арзим бор, Сенга элтсам,
Аллоҳимсан, Аллоҳимсан.

Умр — дарё, тошиб борар,
Тоғу тошлар ошиб борар,
Ҳузурингда шошиб борар,
Аллоҳимсан, Аллоҳимсан.

Жон қушимиз қафасида,
Ризолигинг ҳавасида
“Аллоҳ” дер ҳар нафасида,
Аллоҳимсан, Аллоҳимсан.

Дардмандларга дармон Ўзинг,
Дардсизларга армон Ўзинг,
Жонимга бир Султон Ўзинг,
Аллоҳимсан, Аллоҳимсан.

Мен бир палаҳмон тошиман,
Сабр — юракнинг ёшиман,
Алмийсоқнинг тенгдошиман,
Аллоҳимсан, Аллоҳимсан.

Тамам менинг жамолингда,
Ризо бўлгин аъмолимдан,
Огоҳ эрурсан ҳолимдан,
Аллоҳимсан, Аллоҳимсан...

Зебо РАҲИМОВА

Иқро

Аллоҳим, кўп гуноҳкорман —
Тилни, дилни исёнлардан тиёлмадим.
Олам уни босиб ўтса, “оҳ” демаган
тупроқчалик бўлолмадим...

Эвоҳ, бунча хор-афгорман —
Яратганнинг тақдирига рози бўлиб,
Одам уни босиб ўтса, инграмаган
япроқчалик бўлолмадим...

Раббим, бунча ситамкорман —
Охиратнинг ҳақлигини билатуриб,
Гуноҳлардан қалб қорайди... Юзи доғли
бир моҳчалик бўлолмадим...

Гулбаҳор АБДУЛЛОҲ қизи

* * *

Не учун мен сендан бунча кўрқаман,
Сўрар нарсанг битта жон-ку, Азроил.
Ожизман, умрим бир гунча. Кўрқаман,
Ногоҳ келсанг, ҳолим танг-ку, Азроил.
Мўминлик тақдирга тан бермоқ асли,
Бус-бутун имонга ён бермоқ асли,
Кўлингга мардлардек жон бермоқ асли
Эзгу бир шараф-ку, шон-ку, Азроил.
Дунёсида Худо урганлар қанча,
Ўзига сиғиниб юрганлар қанча,
Жон олай деб сўраб турганлар қанча,
Бунга маъмур фақат сен-ку, Азроил.
Юрагим қарғанинг тилида эмас,
Тилагим дунёнинг йўлида эмас,
Тақдирим банданинг қўлида эмас,
Бу азалдан маълум, чин-ку, Азроил.
Қуёши йўқ бўлса, осмон не ўзи,
Қошимда бу майда армон не ўзи,
Бандаси тўқиган фармон не ўзи,
Раббимиз энг одил Хон-ку, Азроил?

Намоз ўқиётган бола...

Намоз ўқиётган бола, отанг ким,
Сенга ким кўрсатди энг тўғри йўлни?
Менинг кўнглим ҳайрон, менинг кўнглим жим,
Қаердан топаман сендаги дилни?
Оғриққа беланган устихонларда
Интизор турибман муждаларингда.
Пешонангни ерга қўйган онингда
Жоним садқа бўлсин саждаларингда!
Кўзларим гуноҳкор, кўзларим ўғри,
Кўзларингда қутлуғ бир нур кўряпман.
Ўзимча ҳалолман, ўзимча тўғри,
Унда нега бунча қалтираяпман?..
Хотиралар мени эзиб ташлайди,
Ўзимдан бошқани билмас эдим-а.
Кечаги ҳаётим йўққа ўхшайди,
Тузукроқ дуо ҳам қилмас эдим-а...
Намоз ўқиётган бола, отанг ким,
Сенга ким кўрсатди энг тўғри йўлни?
Ўхшар бўлса, сенга ўхшасин ўғлим,
Улфайсин пок нурга тўлдириб дилни...

Беҳзод ФАЗЛИДДИН,
Жаҳон тиллари
университети талабаси

Намоз

Ҳақ ҳукмига сидқидилдан
Қилмоқ итоатдур намоз,
Фарз, вожибу суннат, нафл
Бўлган ибодатдур намоз.

Алмийсоқда Ҳаққа холис
Бандангмиз деб аҳд берганмиз.
Бугун ўшал берган аҳдга
Беш вақт садоқатдур намоз.

Нафсу шайтон, ҳирсу шаҳват
Тинч қўймагай бизни ҳеч вақт.
Банда оромидан кечиб
Чеккан риёзатдур намоз.

Умр елдек ўтар-кетар,
Бизга ҳам тез навбат етар.
Фафлатда қолсак, эрта кун
Ранжу маломатдур намоз.

Мусулмонман деб ўтурмиз,
Лек қандай исбот этурмиз?
Ахир, мўминман дейишга
Исбот-далолатдур намоз.

Шайтонни қув, бўйнига ур,
Аллоҳ дегин-да сафга тур,
Қалбда ишқи Илоҳийни
Ёққан ҳароратдур намоз.

Аллоҳ паноҳидан чин тахт
Тоғиб жойнамозда беш вақт,
Холис қуллар етишган ул
Сирру синоатдур намоз.

Бас, эй Муғанний, бўйин эг,
Дилга тақво ниҳолин эк,
Истиқомат боғидан бир
Меваи роҳатдур намоз.

Маҳмуд АЛИМОВ

ОНАМНИНГ ҚЎЛЛАРИ

Тишимнинг пломбаси кўчиб кетди. Ишларим бениҳоя кўплигидан икки кун дўхтирга боролмадим.

Тишим кўп оғриганидан дўхтирга йўлиқишдан безиллаб қолганман. Йиринглаб кетса борми...

Эртаси кун вақт тоғиб, шифохонага бордим. Дўхтир хузурига кирдим-у, остонада каловланиб қолдим. Чунки шифокор ёшгина қиз эди. Хаёлимга чиқиб кетиш фикри келди. Лекин тиш-чи?... Жон ширинлик қилдими ё кетиб қолишни ўзимга эп кўрмадимми, ночор ўриндиққа ўтирдим.

“Аллоҳим, шайтоннинг шарридан, ҳалол нарсани кўриш учун берган бу улуг неъматинг — кўзларимнинг ёмонлигидан ўзингдан паноҳ тилайман”, деб илтижо қилдим. Кўзларимни юмиб олдим. Шифокор қиз бир қўли билан бошимни ушлаганча, тишимни кўра бошлади.

Бейхтиёр кўз олдимда онамнинг сиймоси гавдаланди. Гўёки шифокорнинг қўллари онам қўллари бўлиб, мени эркалаётгандек эди. Уйга бормаганимга ҳам ярим йил бўляпти. Онам бечора кўзлари тўрт бўлиб кутиб ўтиргандир. Қишлоқдан келган ҳар бир одамга “бир келиб кетсин”, деб тайинлаб қолармиш. Менинг эса боришга вақтим йўқ.

Дўхтир қиз эҳтиётлаб тишимни тозаларди. У тасаввуримда бутунлай онамга эврилди. Гуё шунча йил жонимга малҳам бўлган онам бу оғриқ тишимни ҳам даволаётгандек.

Кўзларимни очишдан кўрқардим. Шайтон оч-оч деб васваса қилар, лекин кўзимни очсам, жуда ҳам соғинган, вужудимга ором бағишлаётган онажонимнинг меҳрибон қўлларини йўқотиб қўйишдан кўрқардим.

— Оғрияптими? — деди дўхтир қиз майин оҳангда. Унинг овози ҳам шу топда онам овозига ўхшаб кетди. Ичимда ажиб туйғулар кечарди. Онажон, сиз... Сизнинг шунча хизматингиз камдек тишимни ҳам даволамоқдасиз Сиз-ку мен учун ортиғи билан хизмат

қилдингиз. Раббим сизни имонда саломат қилиб, умрингизни узун қилсин! Лекин мен... Мен сиз учун нима қила олдим?..

Пайғамбаримизнинг, алайҳиссалом, “Онангга, онангга ва яна бир бор онангга яхшилик қилгин...” мазмунида ҳадислари бор. Инсоф билан айтадиган бўлсам, эсимни таниганимдан буён сиз учун тирноқчалик наф келтира олдимми?

Илоҳим, дунё яхшилиги ва охираг жаннати бўлсин сизга, онажон. Лекин... Олти ойдан бери кўзларингиз тўрт бўлиб мени кутасиз. Дунё кетидан югуриб, бир бор кўриб келишга ярамасам, мен қандай фарзандман?..

Ичимни аламли изтироб ўртар, дўхтир қиз эса тишимнинг орасига дори қўйиш билан овора эди.

Уйдан чиққан кунимни эслай бошладим. Бир ҳафта ўтса, ярим йил бўлар экан.

Шу пайт миямга бир фикр келди. Ўзим-ку боролмайман, онамга бирорта совға юборсам бўлмай-дими? Масалан, бир қўйлаклик мато. Почта орқали жўнатишнинг иложи бор-ку!

Бу ажойиб фикрдан бутун вужудим яйраб кетди. Бейхтиёр ўрнимдан туриб кетмоққа уриндим.

— Бўлди, ҳозир, — деди дўхтир қиз безовталанганимни кўриб. — Пастки тиш билан тепасини бири-бирига теккизиб кўринг-чи?

Синаб кўрдим, тегмас экан.

— Бўлди. Икки соатча ҳеч нарса емай турасиз.

Ўрнимдан турдим. Дўхтир қизга миннатдорлик билдирганча, чўнтагимдан пул чиқариб, столи устига қўйдим. Менга маълум муддат оналик қилган дўхтирга сўнгги бор қарамқочи бўлдим. Йўқ, бу истак шайтоннинг кутқусидир. Аллоҳим, шайтоннинг макридан ўзинг асра.

Эзгу ниятимни амалга ошириш фикри билан ичим ёришганича, эшикни ташқаридан ёпдим...

Рустам ЗОИР

ҲАЗРАТИ МАЙМУНА БИНТИ ҲОРИС

(Уммул-мўминин)

Маймунанинг, розийаллоҳу анҳо, Исломни қабул қилиши дин учун ҳам, мусулмонлар учун ҳам хайр ва баракот василаси бўлди. Чунки унинг мусулмон бўлиши узоқ йиллардан бери Исломга қарши уруш эълон қилган баъзи кишилардан жаҳолат пардасини кўтарди, кин ва кибор билан тўла қалбларни тозаллади.

Маймуна, розийалоҳу анҳо, Набий, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, уйланган энг сўнгги аёлдир. Унинг Ҳазрати Пайғамбаримиз вафотларидан кейинги узун ҳаёти Расулulloҳнинг, алайҳиссалом, хотираларига ҳурмат ва тақво билан яшашнинг гўзал намунаси бўлди.

Насаби

Мўминлар онаси Маймуна, розийаллоҳу анҳо, Қурайшнинг обрў-эътиборли кишиларидан бўлган Ҳорис ибн Ҳилолнинг қизидир. Унинг онаси Макканинг фазилат ва юксак насаби билан машҳур аёлларидан бири Ҳинд бинти Авф, Халид ибн Валидининг холасидир.

Маймунанинг Уммул Фазл ва Салма исмли опалари бор эди. Аббос ибн Абдулмутталиб, розийаллоҳу анҳу, Уммул Фазлга, шаҳидларнинг улуғи Ҳамза ибн Абдулмутталиб, розийаллоҳу анҳу, Салмага уйланган эдилар. Бу ақраблик ришталари жуда мустаҳкам эди.

Туғилиши

Маймуна Набийнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, пайғамбар бўлишларидан олти йил аввал Маккада туғилди.

Исломият келганида ҳали яхши-ёмонни ажрата олмайдиган бир ёш қизча эди. Бутларга сизинган ота-она тарбиясини олиб, бузуқ эътиқод ва урф-одатлар таъсирида ўсиб-улғайди. Аммо у пайғамбарлик, ваҳий ҳақида эшитар, тушуншига ҳаракат қилар эди.

* * *

Бўйи етгач, уни Макканинг кўзга кўринган йигитларидан Масъуд ибн Амрга узатишди. У Аббос ибн Абдулмутталибнинг завжаси бўлган опаси Умму Фазлнинг уйига тез-тез бориб турарди. Опасидан Ислом дини, мусулмон муҳожирлар, Бадр ва Уҳуд ғазотлари ҳақидаги хабарларни эшитар, бу воқеалар унинг қалбига бошқача таъсир қилар эди.

Ажралиш

Ҳайбар ғазоти ҳақидаги ёлғон хабарни эшитган мушриклар жуда севиндилар. Аббос ибн Абдулмутталибга, розийаллоҳу анҳу, азият берувчи сўзлар айтиб, масхаралай бошладилар. Аммо орадан кўп вақт ўтмай, ҳақиқий хабар етиб келди. Мусулмонлар жангда ғалаба қозонган ва яҳудийлар Ҳайбардан қувилган эдилар.

Аббос, розийаллоҳу анҳу, ўрнидан турди, энг чиройли кийимларини кийди. Худди байрамдагидек яسانيб, виқор билан одамлар олдига чиқди. Бу сафар у мушрикларга гапирди. Бир оз олдин ёлғон хабарни ёйган киши унинг сўзларини тасдиқлагач, мушриклар жим бўлиб, пушаймонда қолдилар.

Аббос мусулмонларнинг Ҳайбар жангида зафар қозонганини айтаётганида Маймуна опаси Уммул Фазлнинг уйида эди. Бу хабардан унинг ҳам боши осмонга етди. Уйига қайтиб эри Масъуд ибн Амрни тушкун ҳолатда кўрди. Масъуд завжасининг хурсандлигидан аччиқланиб, у билан тортишиб қолди ва охир-оқибат, уни тарк этганини айтди. Маймуна ҳам ортиқ унинг олдида қолмай, яна отасининг уйига кетди.

Қазо умраси

Худайбийя сулҳи тузилганига бир йил тўлди. Набий, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, мусулмонлар билан бирга умра ибодатини адо этиш учун Макка томон йўл олдилар. Шаҳарга яқинлашгач, барча мусулмонларни тўхташга буюрдилар. Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, бу ерда жангдагидек бир усул қўллашни режалаштириб, мусулмонларни икки қисмга ажратдилар. Биринчи қисм Каъбани тавоф қилиш учун Маккага кирадиган, иккинчи қисм эса, қуролланган ҳолатда Макка ташқарисида тайёр турадиган, бирор хавф туғилса, мушрикларга ҳужум қиладиган бўлдилар.

Ҳаммага вазифалар аниқ бўлгач, яна йўлга чиқишди. Ниҳоят узоқдан бир йилдирки кўришга интизор бўлганлари, улар учун эшиклари ёпилган Макка кўринди. Уни кўрар-кўрмас ҳаммаёқни мусулмонларнинг «Лаббайк Аллоҳумма лаббайк...» деган овозлари тутиб кетди.

Мусулмонлар улугворлик ва ҳайбат билан Ҳазрати Пайғамбаримизнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, атрофларини ўраб олган эдилар. Ҳамма жўр бўлиб такбир ва таҳлил айтарди. Мусулмонларнинг

овозларини эшитганлар тоғларга қараб югурдилар, дарҳол шаҳарни бўшатдилар. Чунки улар Муҳаммад, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, ва асҳобининг неча йиллар илгари қоронғи тунда Маккани тарк этган заиф кишилардек эмас, қувватли ва ҳайбатли кўринишда куппа-кундузи шаҳарга бемалол кириб келишларини тасаввур ҳам қилолмас эдилар.

Маккада фақат кекса эркаклар, бир неча аёллар қолишди, холос.

Маймунанинг таклифи

Маймуна мусулмон бўлган, аммо имонини яширин тутар эди. Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам ва асҳоби бир қуёшдек Макка уфқларидан кўтарилгач, у жасоратлианиб, Аллоҳга имон келтирганини ҳаммага билдирди.

Бу хайрли воқеадан сўнг, Маймуна Расулulloҳга, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, завжа бўлиш истагида Аббос ибн Абдулмутталибни, розийаллоҳу анҳу, элчи қилиб юборди.

Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, унинг истагини қабул этдилар ва унга маҳр сифатида 400 дирҳам бердилар.

Худайбия сулҳида кўрсатилган уч кунлик муҳлат битди. Қурайшийлар Набийга, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, элчи юбориб: «Маккада қолиш пайтинг тугади, энди чиқиб кет», дедилар.

Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, кулимсирадилар ва: «Мени ўз ҳолимга қўйинг. Ундан кўра бир тўй қилиб, сиз учун таом ҳозирлатсам ва тўйимга сиз ҳам келсангиз бўлмайдими?» дейишди.

Набий, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Маймунага уйланишлари сабабли Маккада қолиш муддатини узайтиришни ва қурайшийлар билан қайта битим тузишни мўлжаллаган эдилар.

Тўй учун дастурхон тузалди. Қурайшнинг улуглари таклиф этилди. Аммо улар қабул этмадилар.

— Сенинг амалингда бизнинг эҳтиёжimiz йўқ. Тезроқ чиқиб кет, — дейишди.

Улар бу гапларни Расулulloҳнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, Маккада уч кундан ортиқ қолишларидан кўрқишларини яшириш учун айтишди. Зеро, Пайғамбаримизни, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, зиёрат этиш баъзи кишиларнинг ақли ва руҳига таъсир қилгани кўрина бошлаган эди. Масалан, Маймуна ҳаммадан яшириб келган имонини мусулмонлар Маккага киришлари биланоқ очиқ эълон этди. Устига устак, Расулulloҳга, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, завжа бўлди. Бу ҳол мушрикларни ғазаблантирган эди.

Набий, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, ушбу мажлисда Маймунага уйланганларини эълон қилдилар. Аммо Худайбия сулҳига амал қилиб, дарҳол Мадинага қайтиш тадоригини кўрдилар. Маккадан ўн мил узоқликдаги Сараф деган жойга келганларида Маймуна, розийаллоҳу анҳо, билан гўшангага кирдилар.

Ислom йўлида хайр-баракотга васила бўлиши

Маккадан чиқётганларида Маймуна хайқириб қурайшийларни мусулмон бўлишга чақирди. Унинг овози қурайшийларга кучли таъсир қилди. Холид ибн Валид шундай деди: «Энди ҳар бир ақли жойида бўлган одамга очиқ аён бўлдики, Муҳаммад асло сеҳргар ё шоир эмас! У оламлар Раббисининг каломи билан гапирари».

Икрима ибн Абу Жаҳл унинг бу гапларига қўшилмади. Бадра ўлдирилган яқинларини эслаб, унга қарши чиқди. Холид ибн Валид унга шундай жавоб берди: «Бу сўзларинг жоҳилият иши ва ғурурдандир. Лекин мен, валлоҳи, ҳақ менга аён бўлган замон мусулмон бўлдим...»

Холид ибн Валид Амр ибн Ос билан бирга Мадинага бориб, Расулulloҳга, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, байъат қилдилар.

Шубҳа йўқки, Маймунанинг очиқ мурожаат этиши Қурайшдан бир қанча кишиларнинг Ислomга киришларига катта таъсир кўрсатган эди.

Покиза хонадонда

Маймуна Мадинага келганидан сўнг, Пайғамбаримизнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, покиза хонадонларида қадрли завжа бўлиб яшадди. Мусулмонлар учун фазилатли она бўлди. Итоатли, самимий, вафодор аёл сифатида завжалик вазифаларини адо этди.

Набий, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, унга Ҳамза ибн Абдулмутталибдан бева қолган опаси Салма билан бирга яшашга изн бердилар. Кейинчалик унинг турмуш қурмаган синглиси Умара ҳам шу хонадонда қолди.

Набийнинг, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, катта қизлари Зайнаб вафот этган йили Маймуна ҳали йигирма беш ёшда эди. У Расулulloҳга, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, тасалли бериб, имкони борича дардларига малҳам бўлишга ҳаракат қилди.

Вафо рамзи

Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, вафот этганларидан сўнг, Маймуна онамиз узоқ йиллар соғ-омон яшади. Одам ўғилларининг саййиди, ҳидоят элчиси ва инсониятнинг муаллими бўлган Пайғамбаримизнинг, алайҳиссалом, хотираларини ҳурмат қилиб, тақво билан умр ўтказди.

Унинг садоқати, муҳаббати шу қадар самимий эдики, вафот этганидан сўнг Расулulloҳ, соллаллоҳу алайҳи ва саллам, билан турмуш қуришган жойга дафн этишларини васият қилди. Шунга кўра уни Сарафга дафн этдилар.

Аллоҳ таоло Ҳазрати Маймуна онамиздан рози бўлсин.

Маҳмуд МАҲКАМ
таржимаси

Ҳаким САТТОРИЙ

ИСТИҒФОР

(Бошланиши 22-бетда)

Ҳаёт эса жуда чалкаш ва мураккаб тузилган. Бу менинг эмас, тафаккур кучи билан дунёни кашф этишга жаҳд қилган ва охирида кутилмаган натижаларга дуч бўлган авлиёларнинг хулосаси.

Бир куннинг мантиғини баҳолаб кўрайлик. Соғлиқ учун зарар деб баҳоланган сигарет асабларга тин беради ва уйқу келади. Рўза-намозни билмайдиган, шунингдек, ёлғондан, бировнинг ҳақидан парҳез қилмайдиган одам дунёда барча орзулари амалга ошиб яшайди. Охирати яқин қолган чол тийилмайди ва шу эркинлигидан завқ олиб, яна ҳам узоқ кун кўради. Мана, ҳаёт можаролари. Балки ҳаётнинг ҳаётлиги шу ҳикматда, сирдадир.

Лекин, нима бўлганда ҳам, ҳаётда яшаш сифатида битта курулнинг, битта имкониятнинг кўплигига нима есин! Тоат-ибодат орқали орттирилган руҳий, маънавий куч шундай имконга эга бўлмаганларга нисбатан сизни юксакроққа кўтариб кўймайдими, сизга кўпроқ қудрат ато этмайдими? Одамларнинг бири-биридан фарқи, баланд-пастлиги ана шунда бўлса керак! Яна Аллоҳ билади.

Йигирма тўққизинчи кун

5⁴⁰. Дилимда ва тилимда шу кунларга етиб келганимизнинг

шукронаси. Зеро, бир бахтли туртки — бир олижаноб қалб эгасининг даъвати билан ҳазилаки бошланган амалнинг бутун вужуд — 360 суякдан, 960 томирдан (қайсидир шеърнинг муболағасида айтилганидек) тузилган ва шунча рангбаранг лашкарни бирлаштирган қўшин — тана эътироф этиб, тан олдириб, бўйсундириб, Унинг амрини ижро этишига бошида унча ишонмаган эдим. Йўқ, сабр берса, куч-қудрат ато

этса, ҳаммаси бўлар экан.

Бу сафарги сахарлик ҳам жуда лаззатли бўлади. Оппоқ макаронларни ёгда қовурдимда, зира, туз, томат, қайнатма шўрвадан қолган гўшт, шолғом, сабзиларни қўшиб, қайнатиб, димладим. Това тўлиб пишди, кўплигини кўриб, еёлмасам керак, деб ўйлаган эдим, бироқ шунчалик тотли чиқибдики, ҳаш-паш дегунча, совутмаёқ паққос туширдим.

Бир нашрда очлик билан даволанишни йўлга қўйган Фарб олимларининг тажрибаси ҳақида ўқиган эдим. Улар беморга йигирма саккиз кун ёки ўттиз кунгача рўза буюрар экан. Бу муддат бежиз бўлмаса керак. Ўзимда шу давр ичи кузатилган ўзгариш шу бўлдики, ошқозон тўла тозариб, янги маром билан ишлай бошлади. Тиниқиш, бадандаги тозаришлар поёнига етди. Уйқу, уйғониш муддатлари барқарорлашди. Вужуднинг янги озуқа билан ишлаётганиданми, чарчоқ аломатлари сезила бошлади: кеча ва бугун сахарликка туришда бир оз тайсаллаш сезилди. Тўғриси айтсам, эринчоқ нафслар учун рўза тутиш кўпам байрамона машғулот эмас (шунданми, атрофимизда тақводорлар унчалик кўп эмас, сахарликка туриб қарасам, баланд уйларнинг чироғи кам ёнади —

сахарлик қилувчилар оз, аини ифторлик фурсатларида кўчада болалар пақиллатишни авж олдиришади. Жума куни эрталаб метродан чиқсам, олтмиш ёшларга бориб қолган ўзбек мардум маст бўлиб, кўча юзида чайқалиб юрибди). Рўза кишидан анчагина ирода талаб қилади. Унинг қийноқлари ҳам етарли (қадимда одамлар ёз кунлари рўза тутиб, ҳам ишлаб, ҳушдан кетиб қолишларини ўқиган эдим). Фақат ихлос қилган одамгина бу синовларни енгиб ўта оларкан.

Шунингдек, рўза тутиш мажбурий очлик қийноғига солиш эмас, рўзанинг одобида оғиз ёпишдан очишгача дуолар ўқиб, ўзини тутиб юриш тайинланган. Ана шундай латифлик, ҳалимлик кун давомида кишига сингиб, ажиб бир латофат, фасоҳат пайдо қилади. Бир ой давомида кўплаб яхши амаллар одатга айланиб улгуради. Қийнаб, мажбурий очликка гирифтор қилинганда эса, дарғазабликдан баданда ёқимсиз чирклар пайдо бўлиб, феъл-атворга ҳам, соғлиққа ҳам тескари таъсир кўрсатади. Рўзада ошқозон, меъда заифликлари ўзини тиклаб олса, мажбурий очликда бундай яралар очилиб кетади. Гўё бири асал, бир заҳар, лекин иккаласи ҳам бир хил кўринишда.

Маълум бўлишича, очликнинг ҳам жиддий фалсафаси бор. Ташқи аломат шуки, кишининг ҳолсизланиши унинг моддий имкониятларини чеклаб бораверади. Бу жараён изчил давом этаверса, ботиний — руҳий ҳолсизланишга ҳам олиб келиши мумкин. Борлиқдаги баъзи ижтимоий ҳолатлар муттасил очликка гирифтор қилиш одамни синдириш, қайириб олишнинг sinalган усули эканини тасдиқлайди.

Шу кунларда борлиқ оппоқ либос қўйнида. Уни иссиқ хонадан туриб кузатсангиз, у анчайин ҳарир, беғубор кўринади. Деразани очишингиз билан эса кўринмас ниналар ёпирилиб келиб, чимчилай бошлайди.

Ҳаёт мана шундай қарама-қарши қутблар орасидан ўтган ўзанда давом этаверер экан...

Ўттизинчи кун

5⁰⁰. Ҳаво совуқ, уч кундирки, асфалт йўлдаги қор эригани йўқ. Эрталаб телпаксиз чиққан эканман, роса таъзимимни едим. Тошкентда қишнинг бунчалик қаҳрига олиши кам кузатилади. Билмадим, ёзда қиш забтини бутунлай унутиб юборамизми (ювиб юборамизми), ўзим ҳам бунчалик совуқни эслай олмаман.

Кеча кўёш ботиш олдидан чарақлаб кетди — уфқда заррача ҳам гард-ғубор йўқ эди. Офтоб ерга кўпроқ ҳарорат етказиб берай, деб роса тер тўкканми, қип-қизариб кетган эди. Кун ботиш манзараси нақадар сирли, ўйчан. Ёнламасига ёйилиб кетган қирмизи майсазорда олтин тўп аста пилдираб борди-да, майдон четига чиқиб кетди. Кўёш дунёни одамларга топшириб, ётоғига беркинди. Бу манзарани балконда деразадан кузатиб турар эканман, ичимдан бир хўрсиниш келди. Лаблар беихтиёр пичирлади: “Бу кун ҳам ўтди...”

Бугун чин арафа, эртага — ҳайит! Бир ой давом этган кўнгил байрами шу тахлит поёнига етиб бормоқда. Назаримда, бу бир ой анча муфассал ва узоқ давом этди. Бу кунларни ҳаётимда биринчи марта ўзгача масъулият, ҳаяжон, интиқлик билан ўтказдим. Бу кунларнинг ҳар бири такрорланмас, шуқуҳли эди ва ҳар бир кун қандайдир ёқимли хабар олиб келди. Шунинг учун ҳам бу давр хуш-ёқар бир кайфият сифатида зеҳнимда яхлит ўрнашиб қолди. Албатта, бундай гўзал фасл билан хайрлашиш қийин эди, уни кузатар эканман, тез ўтиб кетганидан афсусланиб, дилимда бир соғинч билан қолдим.

Курьонда Аллоҳ ўзи хоҳлаган бандаларинигина ҳидоят йўлига бошлаши кўп марта такрорланган. Мени ҳам тақдир шундай

туҳфа билан ёрлақганидан бахтиёрман. Бир ойни асло қийналмай, азият чекмай, шодлик ва чуқур ихлос билан ўтказдим. Ва сездимки, (қайта такрорлайман) “икки кўзли бир қоғ гўшт” (Соҳибқирон ҳазрат Амир Темур ибораси) ҳисобланмиш инсон зурриёти учун бундай амаллар ҳаво билан сувдек зарур экан. Бильякс, унинг тўрт оёқли маҳлуқдан нима фарқи қолади. Ана шу пўртанани, вайрон этувчи кучни жиловлаб туриш учун чайир ип — тоат-ибодат керак экан. Бу ип — чеклаш асло инсонни имкониятлардан маҳрум этмайди, балки ўша бузувчи, вайрон этувчи кучни тузишга, бунёд этишга йўналтиради. Дунё эса тузиш, қуриш билан собитдир.

Яна мўъжиза шундаки, рўзадорлик билан одамда бирор моддий ўзгариш содир бўлмайди: унинг бармоқлари кўпайиб, бўйи ўсиб ёки тиши янгидан чиқиб қолмайди, аммо шу ўзгармаган вужуд билан одам янги бир одам сифатида ўзини кашф этади. Ҳеч муболағасиз, бир ой Рамазондан кейин одам ўзгаради, албатта, яхши томонга ўзгаради...

Мен, ҳарҳолда, ақлим тўлишган бир фаслда шу амални адо этдим. Ўзимдаги ўзгаришларни, янгиликларни сониямасония кўриб, ҳис этиб турдим. Қоғозга туширганларим тошқин бир дарёдан ҳовучимда олиб қололганим, холос. Умид қиламанки, бу дарёнинг мавжи узоқ йиллар ҳаёт чаманининг майсаларига жон бағишлаб туради.

Эртани ер курасидаги бир ярим миллиард мусулмон байрам қилади. Шундай муҳташам бир жамоатнинг сафида борлигимдан бағоят мамнунман.

18²⁵. Шундай қилиб, Рамазон ойи ҳам тугади. Одатда, бирор маърака тугаса, энди нима қиламиз, деганга ўхшаш сўроқ пайдо бўлади. Хўш, энди нима қиламиз? Энди яшаймиз. Зеро, ҳаёт тўхтаб қолмайди, у азалий оқимида давом этаверади. Бизнинг кичкина қайиғимиз ҳам шу

оқимда сузиб кетаверади. Шундай экан, гап бу ўринда ҳозиргача, ҳозир ва бундан кейин — шу уч замон мезони билан баҳоланадиган шахсий ўзлик ҳақида кетяпти. Негаки, қўлга зирапча ҳам бесабаб кирмайди, деганларидек, таржимаи ҳолда ҳам ҳеч нарса беиз кетмайди.

Бу йилги Рамазон ойи мен учун ажойиб туҳфа бўлди. Ҳатто маҳсус тайёрланиб ҳам бир ойлик умрни бунчалик мазмунли, сермаҳсул ўтказиш қийин. Моҳир уста оддий теша билан мўъжизалар яратиши мумкин бўлганидек, имкониятимизда ажойиб қудратлар, салоҳиятлар кўплигига яна бир бор ишондим. Дунё сирларини билишга киришиб кетган инсон, ҳолбуки, ўзини ҳам яхши билмас экан, ҳатто яхши билмай ўтиб кетиши мумкин экан. Балки ўзликни билишга тўла эришиб бўлмас. Ҳеч қурса, шу йўлда саъй-ҳаракат қилиб, тайёр йўл-йўриқлардан фойдаланса, уларга мурожаат этса ҳам, кўп нарса ютиши мумкин экан. Зеро, рўза тутиш ҳам кеча фарз бўлган эмас, рўза тутувчилар ҳам космонавтлар сингари камёб эмас. Неча юз йиллардан буён давом этиб келаётган бу амалда ҳар ким бир ҳикмат туйган, балки ўзини топган, кашф этган. Ана шу маънавий неъматдан баҳрамандлик дилда қониқиш уйғотади. Ўзимиз яшаб турган мўъжаз дунёмизда биз дохил бўлмаган, ўйлаб ҳам кўрмаган мўъжизалар, армуғонлар кўп. Уларга муяссар бўлишни ҳам Аллоҳ таоло амр этган бўлсин.

Остонада одатдаги ҳаёт тарзи пойлаб турибди. Уни баъзан эски тегирмонга, балки сершовқин дарёга қиёслаганлар, ҳамма қатори биз ҳам унинг ройишларига тушиб, умргузаронлик қилишга киришамиз. Фақат яхши айёмларнинг соғинчи кўнгилда бедор кезади.

Яна муборак айёмларда (бундан бу ёғи масжидларда ҳам) қайта-қайта кўришгунча!

2002 йил, 6 ноябр — 5 декабр

Фозил ЗОҲИД

ЁҒИНЛИК КЕЛСА ХЎБ ЙИЛНИНГ БАҲОРИ

Уламо суҳбатига гийбат йўл топди. Бир муланинг илмда фақирлиги айtilди. Сўз ўрнашмай, муаллақ турганида, давранан чиққан аксадо гийбатни синдирди:

— У зоти шарифга тил теккизманг. Тақволи одам. Илмга чанқоқ, китоб мухлиси. Сўфи Оллоёрни ёд биледи.

Бунга ҳеч ким эътироз бирдирмади. Чунки Сўфи Оллоёрнинг мақоми, у айтган сўз ҳақни исботлашга далил бўла олиши маъно аҳлига аён.

Шундан кейин гурунг Сўфи Оллоёр атрофида айланди.

— Сўфи Оллоёрнинг форс тилидаги асарлари баҳри уммон. “Саботул-ојизин”га улардан кам тош қўйиб бўлмайди. Илоҳий нурга йўғрилган, Қуръони каримнинг маънолари сингдирилган китоблар орасида муносиб ўрни бор. Маълумингизки, бу асар илгари бошланғич диний таълим бўйича дарслик, ақида ва одоб-ахлоқ бобида дастуриламал бўлган. Уни бир ойда бошдан-охир ёд олган зеҳни шамшир болалар бор эди.

Хогира, муҳофаза бебаҳо неъмат. Илм таҳсилида ёд олиш, такрорлашнинг аҳамияти катта. “Саботул-ојизин”даги ҳикоят ва ривоятларни болалигида ёд олган, шу китобдан ўнлаб, ҳатто юзлаб байт хотирларида муҳрланиб қолган қариялар ҳозир ҳам бор. Ҳикматда айтилганидек, ёшликда олинган билим тошга ўйилган нақш кабидир.

Маърифатли ёшулларнинг бу сўзларини муқаддима ўрнида келтирдик. Энди “Саботул-ојизин”даги ўғитлар, танбеҳлар, залолатда ўтган умрига ачиниб, афсусланиб, зурриётига рушду ҳидоят тилаган отанинг дуо-илтижолари хусусида фикр юритмоқчимиз. Назаримда, Сўфи Оллоёр ўзини биз каби фосиқ, фожир ота ўрнига қўйиб, авлодига хитоб қилаётгандек:

**Ёмон юрма, ёмон андиша қилма,
Отангдек рўсиёлик пеша қилма.
Белингни боғла маҳкам бандаликга,
Отангдек қўйма юз шармандаликга.**

**Риё гардини юқтирма этакка,
Отангдек бўлма тобиъ нафси сакка.
Умид этган кўзумни нури болам,
Отангдек бўлмағил расвои олам.**

Бу ердаги “отангдек” деган сўзнинг ҳазми нақадар оғир. Юзи қоралик, риёкорлик, шармандаликка юз тутиш, нафс итига эргашиш, расвои олам бўлиш — мана шу айбларни ўзига олиб, фарзандига “Мендек бўлма!” деб зорланиш нафс қуларига хос эмас. Сўфи Оллоёр улғу жиҳодда нафсни мағлуб қила олганлиги юқоридаги байтларда кўриниб турибди.

Жоҳилият айёмида ортиқ-кам етмиш йил яшаган, у машъум давр асоратидан ҳали қутула олмаган оворалармиз. Нафси аммора домидамиз. Сўфи Оллоёрга ўхшаб: “ёмонлигим сенга ўтмасин, болам” дейдиган ота қайда? Иблисга эргашган гумроҳнинг иллоти соғлом авлодга юкса, бу дардни даволаш кўп душвор.

Қалби мусаффо, диёнатли ёшларни кўрсак, қувониб: “Отангга раҳмат!” дегимиз келади. Ярагандан тавфиқ етиб, изида солиҳ авлодни, қобил ўринбосарни, оқибатли дуоғўйни қолдира олган ота, иншааллоҳ, раҳматга сазовор бўлгай.

Аммо, беდიёнат, ноқобил фарзанднинг, ахлоқсиз, ўғри, қаллоб, ароқхўр ва гиёҳванднинг отаси бўлишдан ёмонроқ иснод борми? Ҳаромга, ботилга ружуъ қилишни у кимдан ўрганди? Отасидан қолган ароқнинг қуйқумини ялаб-тотиб, сигаретанинг қолдигини чекиб, сўнг захри қотилнинг асирига айланмадими? Дарди бедавонинг сабабчиси бўлган бахтиқора отанинг ҳолига вой! Бойнинг закотдан, инфоқ-эҳсондан қизғонган, ҳаром аралашган моли, очкўз амалдорнинг олган пораси афюнга буюрган ҳоллар учраб турибди. “Ҳаромники — ҳаромга” деб бежиз айтилмаган.

Ахлоқи бузилган, феъли айниган ёшларга яна Сўфи Оллоёр ҳазратларининг сўзи билан мурожаат қилиб, уларни тавба-тазарруга, тўғри йўлга даъват этамиз:

*Дари тавба очуқда иста мақсуд,
Иш ўтган сўнг пушаймондин нечук суд.
Эдил тезроқ Худонинг тоатиға,
Кейин қўйма бу дамни соатиға.
Йигитликда ажаб хуш хавфи зори,
Ёғинлик келса хўб йилнинг баҳори.*

Тавба эшиги очиқ вақт — инсонга ато қилинган ҳаёт. Ҳаётдан кўз юмса, амаллар кесилади, тавба эшиги ёпилади. Сўнгги пушаймон бефойда.

“Ёғинлик келса хўб йилнинг баҳори”. Бунинг маъноси: умрнинг баҳори — ёшликда кўз ёши тўкиб, тавба қилиш энг яхши фазилат. Сўнгги байтда бу маъно янада ойдинлашади:

*Кўзидан ёш агар қўрқиб тўкар ёш,
Дурри раҳмат бўлур ҳар ёшиға чош.*

Агар ёш (ёшлигида) гуноҳларига тавба қилиб, кўзидан ёш тўкса, ҳар қатраси раҳмат дуррига қийс қилинади. Умрнинг баҳорида яхшилик уруғини экиб, эзгу амаллар хирмониини барпо этиш учун заҳмат ва риёзат чеккан кишигина икки дунё саодатига восил бўла олади.

*Ажаб хушдур кичикликда бўлиб соғ,
Бу кулмакни қўйиб, гамдин букулмоғ.
Шабоби тўкса ҳар шаб кўздин оби
Анинг айнин дегил раҳмат саҳоби.
Жаҳоннинг хирсидан қилғил ўзинг дур,
Отандек бўлмағил дунёға мағрур.
Худонинг амриға қилғил итоат
Зиёд эт тоатинг соат басоат.
Агар тақво ишин қилсанг бо ихлос,
Дегай шояд сени Ҳақ бандаи хос.*

Гарчи шарҳга эҳтиёж бўлмаса ҳам, маънолар такрори фойдадан холи эмас: кичикликда танижони соғ бўлиб, ўйин-кулгуга берилмай, охират гамини еган, тоатга букилган афзал. Шабоб айёмида, яъни, йигитликда кечалар ёш тўккан кўзни раҳмат булуту деб билгил. Ҳирсдан узоқда бўл, дунёға мағрур бўлма. Ихлос билан тақво-тоат қилки, шояд Аллоҳ сени хос бандаларидан қилгай.

Бу сўзлардан мурод ёшлик гурурига, нафсоний рағбатлар ва лаззатларга, ўткинчи дунёнинг тез ўчиб кетадиган ялтироқ бўёқларига алданиб, умрнинг азиз дамларини беҳуда, безироат ўтказмаслик кераклигини уқтирмоқдир.

Вақт шундай тез ўтадики, кеча таёқни “от” қилиб миниб юрган бола тез кунда соч-соқоли оқарганини, бели букилиб, қўлига асо олганини билмай қолади. Қараса, сафар яқин, зоди роҳ оз. “Оғоч от”га миниб йўлга чиқар чоғ ёвуқ...

Шу ўринда Расулulloҳнинг, соллаллоху алайҳи ва саллам, ҳадиси шарифлари мазмунини эслаш ибратли. «Бешта нарсдан олдин бешта нарсани ғанимат билинг: ўлимдан олдин тирикликни, бевобликдан олдин саломатликни, бандликдан олдин бўш вақтни, кексаликдан олдин ёшликни».

Кексаликдан олдин ёшликни ғанимат билмаган, вақт ўтганидан сўнг хатосини тузатишга ярамай қолган, қаддини итоат эмас, журму исёнлар юки нигун қилган қарияларга ким раҳм қилади? Уларга Аллоҳ зулм этмади, ўзларига ўзлари зулм қилдилар.

*Худо зулм этмади ҳеч бандаларга,
Вале туз йўлни кўрсатди аларга.
Ушал халқики, туз йўлдин озарлар,
Алар ўз жонлариға зулм этарлар.*

Кўрсатилган туз йўлни қўйиб, нафс раъйи билан эгри йўлга кетган кимса нафақат адашиши, охир бориб жарга қулаши ҳам турган гап.

Бир-бирига зид икки воқеага тўхталамиз.

...Хасталик дардини чекаётган отахондан ҳол сўрагани бордик. У ҳасрат-надомат қилди: “Водариг! Умрнинг ғанимат дамларини тоатсиз ўтказдим. Саждага бош қўя бошлаганимга беш-олти йил бўлди, холос. Фарзларнинг адосидан қазоси кўп. Энди намоз ўқишга мадорим қолмади. “Дард ёмони қариликдир, ёронлар”, деб Махтумқули бекорга айтмаган экан”.

...Маросим ўтаётган уйда одамлар шом намозига кўзғалишди. «Сиз-чи, ўғлим?» деди бир мўйсафид пинагини бузмай ўтирган йигитга. “Ота-хон! Сизнинг ёшингизга борсак, намозни бошлармиз», деди йигит бамайлихотир.

Кўрдингизми, қарама-қарши икки манзара: қариликдан шикоят қилган бечора чол ёшлиги ибодатсиз ўтгани учун пушаймонда. Энди кучқувватдан қолган, дардманд, боши ёстиқда, кўзи эшикда. Бўйи етиб, суяги қотган йигит эса, қариганидан сўнг намоз ўқимоқчи. У кунга етиши ҳақида ҳужжати бордек. Етганида ҳам, ёшликдаги тансиҳатлик, ғайрат-шижоат топилармикин?

Ибодатда ҳам, одоб-ахлоқда ҳам ёшликдаги кўникманинг аҳамияти катта. Шуни ҳисобга олган ҳолда, Сўфи Оллоёр кичикликдан бўйинсуниб, кўририлган амалларни адо этишга ундайди:

*Кичикликдан ибодатга бўйин қўй,
Қиёматни ўйин қилсанг, ўйин қўй!
Шарорат аҳлининг пайванди бўлма,
Ҳаво бирла ҳавасни банди бўлма.*

Яна бир муҳим масала, исломий эътиқод таомилларига тўғри келмайдиган нуқсон Сўфи Оллоёр назаридан четда қолмаган. Соҳиб насаб киши асли наслига лойиқ бўлса, бу унинг фазилати, авлодлик иззати жоиз. Лекин насл-насаби билан мағруланадиган, маърифатдан бебахра, беамал, шажара шарафига муносиб бўлмаган ношойиста ишлардан тийилмайдиган шахслар ҳам йўқ эмас.

*Ишонма отаға, қолма талабдин,
Сўралмасдур қиёматда насабдин.
Агар соҳиб насаб туздур ишиға,
На сўздур икки хислатлик кишиға.
Агар қилсанг сафар дорул ҳаётга,
Хўб ота бор дема, тормош хўб ота.*

Бу байтлардан ақли ожизимиз фаҳм этган нуқта шундай: пок насаб ва яхши ота шаънига яраша амаллар қил, яхши ном қозон, сўроқ кунда юзинг ёруғ бўлишига интил...

*Кел, Оллоёр сўз кўтоҳ қилғил,
Белингни боғла, азми роҳ, қилғил.
Ҳавас бирла тузук иш қилмадинг ҳеч,
Бўлубдур кеч, ҳавас бозоридин кеч.
Худоға зори қилғил эртану шом,
Ишингни пухта қилғил, қолмағай хом.*

Ҳорун ЯҲЁ

ДУНЁ ҲАЁТИНИНГ ҲАҚИҚАТИ

Бизни ўраб турган коинот улкан ва шунчалик мукамал яратилганки, унинг бутун улуғворлиги ва маҳобатини идрок қилишга инсон ақли ожизлик қилади. Олимларнинг тахминларича, коинотда 300 миллиардга яқин галактика мавжуд. Бизнинг Сомон Йўли галактикамиз уларнинг бири, холос. Ўз навбатида, Сомон Йўлида 250 миллиардга яқин юлдуз бор. Қуёш ана шу юлдузларнинг биттаси, холос. Шундай экан, Ер қурасида гимирлаб юрган инсон жуссаси қандайлигини тасаввур қилиб олаверинг.

Аммо бандаси баъзан бу ҳақиқатни буткул унутиб қўяди. Ер юзида ўзини энг катта мавжудот деб ҳисоблаш, дунё ҳаётига жон-жаҳди билан берилиш, кибр-ҳаво ва гурур билан яшаш, ожиз-нотавонлигини унутиб, дунё ҳаётидан кўнгли узолмаслик инсонга хос хусусиятлардандир. Ҳолбуки, инсон Улуғ Парвардигор яратган махлуқлардан бири, холос. У ҳам куни битса, бу дунёни тарк этади, барча қилмишлари хусусида Аллоҳ таоло ҳузурда ҳисоб беради ва ҳоказо.

Инсоннинг умри ниҳоятда қисқа. Бир куни ажали етиб, вафот қилади. Миттигина Ернинг жимитдеккина жойига дафн этилади. Лекин охиратга кетиши олдида Аллоҳ таоло ҳеч шубҳасиз ҳар биримизнинг қилган амалларимизни албатта ўзимизга кўрсатади ва уларнинг ҳар бири учун ажр ёки жазо олишимиз аниқ.

Сон-саноқсиз ташвишлару турфа воқеаларнинг шиддатли оқимига ва гирдобига фарқ ҳолда ҳаёт тез ўтиб кетади. Кунлар, ойлар, йиллар худди бир лаҳза каби изсиз гойиб бўлади. Кечмиш йилларимизга назар ташларканмиз, улардан қандайдир узук-юлуқ хотираларгина қолганини кўрамиз. Бироқ одамлар нима учундир ана шу ҳақиқатни — ўлимнинг муқаррарлигини, гўё ҳамиша нав-қирон қоладиғандек, ўйламасликка тиришадилар.

Ҳамма вақт ўтиши билан қариб-қартайишини яхши билади. Йигитлар, бир куни келиб мен ҳам қарийман, ожиз ва нотавон бўлиб қоламан, деб ўйлаб ҳам кўришмайди. Бироқ вақт ҳамма нарсени емириб ташлайди.

Инсон кундалик ҳаётда бирор ишни бажарар экан, ҳар қадамда ожизликка дуч келади. Бу нарса дунё ҳаётининг ўткинчи эканига яна бир далилдир. Ҳар бир одам танасини тоза сақлаш, озиқлантириш ва дам олдириш тўғрисида гамхўрлик қилиши керак бўлади.

Биз нима учун бунчалик кучсиз ва нотавон, бунчалик бўш ва ҳимоясиз, доимий парвариш ва покланишга муҳтож тана билан яратилганимиз тўғрисида ҳеч қачон ўйлаб кўрмаймиз. Ахир Парвардигор ирода қилганида ана шу камчиликларнинг бирортаси ҳам бўлмаслиги мумкин эди-ку! Масалан, бошқа йирик мавжудотлар инсон каби бундай доимий парваришга муҳтож эмас. Мана, мисол учун гуллаб ётган чечакни олиб кўрайлик. У тупроқ ва қора балчиқ қатламидан дунёда пайдо бўлади, лекин бунда у ҳеч қандай парваришга эҳтиёж сезмайди, ҳамиша покиза, хуш бўй таратиб ўсаверади.

Агар Аллоҳ одамга ҳам шуни хоҳлаганида, инсон ҳам гул каби доимо пок бўлиши, парваришга, тозалиги ҳақида

мунтазам қайғуришга эҳтиёж сезмаган бўлур эди. Ёки у сира касал бўлмас, оғриқ ва бетоблик нима эканини билмас эди. Аммо инсон дунё ҳаётининг ўткинчи эканини ҳамма вақт эслаб турсин дея камчилик-нуқсонлари, ожизликлари билан яратилгандир.

Ҳақиқий, боқий бахт-саодат ва уйғунлик фақат охиратда қарор топади. Шу боис Аллоҳ таоло бизларни дунё ҳаётига алданиб қолишдан огоҳлантиради:

“Билинларки, бу дунё ҳаёти фақат (бир нафаслик) ўйин-кулги, зеб-зийнат, ўргаларингиздаги ўзаро мақта-ниш ва мол-дунё ҳамда фарзандларни кўпайтиришдир, холос”. (У) худди бир ёмғирга ўхшарки, унинг (ёғиши сабабли униб чиққан) ўт-ўлани деҳқонларни ҳайратга солиб (ақллари банд қилиб қўюр), сўнгра у қурир, бас, уни саргайган ҳолда кўрурсиз. Сўнгра у қуруқ чўп бўлиб қолур. (Ҳаёти дунёнинг ҳоли ҳам шундан ўзга эмасдир.) (Беш кунлик дунёга алданиб қолганлар учун) охиратда қаттиқ азоб ва (имон-эътиқод билан ўтганлар учун) Аллоҳ томонидан мағфират ва ризолик бордин. Дунё ҳаёти эса фақат аллагувчи матодир” (Ҳадид, 20, мазмуни).

Ер юзидаги ҳамма нарсанинг ниҳояси бор. Инсон ҳаёти ҳам маълум муҳлат билан чегараланган. Умиримиз охирига етгач, ҳаммамиз ўлим ҳақиқати билан юзмаюз бўламиз ва бу ҳаётимизда йиғиб-терган ҳамма нарсани ортда қолдириб, ўзга ҳаётга равона бўламиз.

Шундай экан, бу дунёдаги ҳамма нарсага эришмоқ учун очкўзларча, жон-жаҳд билан хоҳиш-истак кўрсатиш шартмикин? Ҳаётнинг асл маъносини унутиб, ғазаб, ҳасад, очкўзлик, нафрат, ҳою ҳавасларга бериламиз. Ахир, буларнинг ҳаммаси инсонни катта йўқотишларга олиб келади-ку!

Инсон бу ҳаёт унга нима учун ато этилганини, Аллоҳ таоло уни ер юзида қайси мақсадда яратганини ҳамиша эсда тутиши даркор. Аллоҳ бизларга Ўзи томонидан нозил қилинган покиза ва мукамал ахлоқ асосида яшашни буюрган. Унинг амрига кўра, камтарлик билан яшаб, бир-биримизга иззат-ҳурматли, шафқатли ва самимий бўлишимиз, нафс истакларини жиловлаб, оғир дамларда ўзаро ёрдамга ошиқмоғимиз зарур. Одамларга софдиллик, адолат ва очик қалб билан муносабатда бўлишимиз керак.

Ўзида ана шу сифатларни тарбиялаган инсон нафсининг худбинларча васвасаларидан асрана олади. У фақат шу йўл билангина икки дунёда ҳам нажот топади. Зеро, Аллоҳ таоло Қуръони каримда шундай марҳамат этади: **“Кимки ўз нафсининг бахиллигидан сақлана олса, бас, ана ўшалар нажот топгувчи зотлардир” (Ҳашр, 9, мазмуни).**

Аҳмад МУҲАММАД
таржимаси

Мақолага оид сурат-лавҳалар муқованинг 3-бетида